



Vyhledávání
osob vhodných
stát se
pěstouny v
Karlovarském
kraji

**STAŇTE SE
PĚSTOUNEM**

Obsah

Výkladová část	4
1.1 Ústavní (institucionální) péče	4
1.2 Školská zařízení	5
1.3 Zdravotnická zařízení.....	6
1.4 Zařízení sociálních služeb.....	6
1.5 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	6
2 Náhradní rodinná péče	7
2.1 Pěstounská péče	7
2.2 Osvojení	8
2.3 Poručenství.....	9
2.4 Svěření do péče jiné fyzické osoby.....	9
2.5 Zprostředkování náhradní rodinné péče.....	9
3 Postup při podání žádosti o náhradní rodinnou péči	10
Analýza stavu v oblasti náhradní rodinné péče	11
4 Cíl analýzy	11
5 Získání dat.....	11
5.1 Seznam organizací s pověřením k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče v Karlovarském kraji	12
6 Analýza stavu dětí umístěných v institucionální péči.....	12
7 Analýza současné situace dětí z Karlovarského kraje umístěných v institucionální péči.....	18
7.1 Věkové skupiny dětí.....	20
7.2 Etnicita dětí v evidenci a její vliv na umísťování do náhradní rodinné péče	24
7.3 Zdravotní stav dětí v evidenci a jeho vliv na umísťování do náhradní rodinné péče.....	25
7.4 Sourozenecké skupiny jako potencionální hendikep v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče	26
7.5 „Právní volnost dítěte“ jako faktor určující formu náhradní rodinné péče	27
7.6 Prevence odebrání dětí z vlastního rodinného prostředí	29
7.7 Důvody umístění dětí do institucionální péče.....	31
7.8 Návratnost dětí z institucionální péče zpět do biologické rodiny	32
8 Stav pěstounské péče v Karlovarském kraji.....	34
9 Shrnutí.....	37
10 Kazuistika.....	39
11 Navrhovaná opatření	41
Definice pojmů.....	47

12	Seznam použité literatury a dalších zdrojů	51
	Seznam příloh.....	52
	Seznam obrázků	53
	Seznam grafů.....	54
	Seznam zkratk	56
	Model počtu pěstounů pro děti aktuálně v ústavní péči z Karlovarského kraje	57

Výkladová část

Vzhledem k tomu, že ne všechny děti mohou vyrůstat ve svých biologických rodinách, existuje zde náhradní péče, jejíž forma zajišťuje v maximálním rozsahu péči právě o děti, které z nejrůznějších důvodů nemohou vyrůstat a být vychovávány ve svých biologických rodinách, anebo se z nejrůznějších závažných důvodů o tyto děti nemohou jejich biologičtí rodiče starat. V této souvislosti můžeme mluvit o ústavní (institucionální) péči a o náhradní rodinné péči.

1.1 Ústavní (institucionální) péče

Ústavní výchova je upravena v § 971 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Občanský zákoník“) a v zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Ústavní výchova je chápána až jako poslední možné řešení v systému náhradní péče, jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit. Přestože občanský zákoník přímo zakotvuje, že nedostatečné bytové poměry nebo majetkové poměry rodičů dítěte nemohou být samy o sobě důvodem pro rozhodnutí soudu o ústavní výchově, jestliže jsou jinak rodiče způsobilí zabezpečit řádnou výchovu dítěte a plnění dalších povinností, stále se velmi často s tímto odůvodněním nařízení ústavní výchovy setkáváme. Potvrzují to i systematické návštěvy¹ veřejného ochránce práv ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy.

Umístování dětí do zařízení institucionální péče je velmi citelným zásahem do rodinného soužití rodičů a jejich dětí, které by mělo být vždy tím nejkrajnějším řešením a v nejlepším zájmu dítěte. Institucionální péče ve formě ústavní výchovy probíhá vždy na základě rozhodnutí soudu, který by měl velmi důkladně zkoumat důvody k tomuto umístění. V případě, kdy je soudem nařízena ústavní výchova na základě návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí, měl by návrh předkládaný soudu obsahovat veškeré relevantní a objektivní důvody, proč dítě umístit do ústavní výchovy.

¹ Viz Zpráva z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy – dostupné na http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf a Standardy péče o ohrožené děti a jejich rodiny – dostupné na http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Ustavni_vychova/Standardy_pece_o_ohrozene_deti_WEB.pdf

Ustanovení § 971 Občanského zákoníku, považuje za objektivní důvody „Jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit, může soud jako nezbytné opatření také nařídit ústavní výchovu. Učiní tak zejména tehdy, kdy dříve učiněná opatření nevedla k nápravě. Soud přitom vždy zvažuje, zda není na místě dát přednost svěření dítěte do péče fyzické osoby“.

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že pouze „sociální nouze rodičů nemůže být jediným důvodem odebrání dětí. Tím se Evropský soud pro lidská práva zabýval již v několika rozhodnutích, přičemž tím nejznámějším je případ rodiny Wallových. Rodina žila v neuspokojivých bytových podmínkách, což bylo označeno orgánem sociálně-právní ochrany jako prostředí ohrožující zdraví všech pěti dětí. Vnitrostátním soudem byla nařízena ústavní výchova, neboť rodiče neprokázali, že jsou schopni svoje poměry uspořádat tak, aby se mohli o všech svých pět dětí postarat, tj. zajistit jim bydlení, stravu, výchovu. V tomto případě se ovšem jednalo pouze o materiální nedostatek, který však mohly vnitrostátní orgány zhojit pomocí jiných prostředků než úplným rozdělením rodiny.“²

Ústavní výchova může být vykonávána ve školských zařízeních, zdravotnických zařízeních nebo v zařízení sociálních služeb.

1.2 Školská zařízení

V Karlovarském kraji se jedná o pět dětských domovů s celkovou kapacitou 220 lůžek (počet dětí ve školním roce 2014/2015 byl 210³), dětský domov se školou s kapacitou 24 lůžek a výchovný ústav s kapacitou 12 lůžek. „Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi v zařízení je výchovná nebo rodinná skupina. V diagnostickém ústavu tvoří výchovná skupina nejméně 4 a nejvíce 8 dětí oproti výchovnému ústavu, kde výchovnou skupinu tvoří nejméně 5 a nejvíce 8 dětí. V rodinné skupině v dětských domovech je nejméně 6 a nejvíce 8 dětí a v dětských domovech se školou nejméně 5 a nejvíce 8 dětí. V dětských domovech a dětských domovech se školou lze v jedné budově či ve více budovách v jednom areálu zřídit

² Bittner, P.; Havigerová, J.; Janišová, I.; Langhansová, H. *Děti z ústavů!*. Liga lidských práv. 2007. str. 31-32. ISBN 978-80-903773-3-576

³ Údaje dostupné na <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin. Děti se do rodinných skupin zařazují se zřetelem na jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby.“⁴

1.3 Zdravotnická zařízení

V Karlovarském kraji se jedná o jedno zařízení a to Krajský dětský domov pro děti do tří let, kde kapacita tohoto zařízení je 50 lůžek.

1.4 Zařízení sociálních služeb

V Karlovarském kraji se jedná o Domov pro osoby se zdravotním postižením „PATA“ v Hazlově, Domov pro osoby se zdravotním postižením v Mariánské, Domov pro osoby se zdravotním postižením „SOKOLÍK“ v Sokolově, s celkovou kapacitou 364 klientů pro všechna zařízení.

1.5 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Specifickým typem náhradní péče je péče vykonávaná v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc (zkráceně ZDVOP). Jedná se o zařízení sociálně-právní ochrany, které poskytuje ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoli péče a je ohroženo na zdraví či životě. Dítě může být do tohoto zařízení umístěno na základě rozhodnutí soudu, žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, žádosti zákonného zástupce dítěte nebo na základě žádosti samotného dítěte. Počet dětí umístěných v tomto zařízení nesmí přesáhnout 28 dětí a jeden zaměstnanec může současně zajišťovat osobní péči nejvýše o 4 děti svěřené do péče zařízení.

V Karlovarském kraji fungují dvě zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s celkovou kapacitou 16 dětí.

⁴ Ustanovení § 4 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

2 Náhradní rodinná péče

Mezi základní formy náhradní rodinné péče patří:

- osvojení
- pěstounská péče
- poručenství
- péče jiné fyzické osoby

V tomto dokumentu se podrobněji budeme věnovat zejména pěstounské péči, jako jedné z forem náhradní rodinné péče (kromě osvojení), kterou zprostředkovává krajský úřad.

2.1 Pěstounská péče

Pěstounská péče je upravena v § 958 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. A jedná se o státem garantovanou formu náhradní rodinné péče, kdy stát finančně přispívá na hmotné zabezpečení dítěte⁵ a vyplácí odměnu⁶ tomu, komu bylo dítě svěřeno. Dítě jakéhokoli věku (resp. do 18 let), etnika, hendikepu atd., lze svěřit do společné pěstounské péče manželů nebo jednotlivci. O svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhoduje vždy soud. Osoba pěstouna musí poskytovat záruky řádné výchovy dítěte a má právo dítě zastupovat a spravovat jeho záležitosti jen v běžných záležitostech. Osoby, které mají zájem stát se pěstouny, musí projít procesem odborného posouzení, které obsahuje kromě pohovorů se sociálními pracovníky, psychologem pro náhradní rodinnou péči také 48 hodin (resp. 72 hodinové u pěstounské péče na přechodnou dobu – více viz níže) vzdělávání na témata související s péčí o přijaté dítě.

Pěstouni nemají vyživovací povinnost vůči dětem svěřeným do pěstounské péče. Ve většině případů zůstávají zákonnými zástupci dítěte jeho biologičtí rodiče. Ti mají v případě, že je to v zájmu dítěte a nebyli-li zbaveni rodičovské odpovědnosti, právo na styk s dítětem a pěstouni jsou povinni tuto sounáležitost k rodině podporovat.

⁵ Pěstoun má při splnění zákonem stanovených podmínek nárok na tyto dávky, které by měly hmotně zabezpečit dítě v pěstounské péči: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte, Příspěvek při převzetí dítěte, Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla. Při skončení pěstounské péče má dítě, které bylo v pěstounské péči, nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče.

⁶ Více o dávkách pěstounské péče v brožurce Ministerstva práce a sociálních věcí – dostupná na http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf

Práva a povinnosti pěstounů specifikovala novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon SPOD“), účinná od 1. ledna 2013, která zavedla nový institut – dohodu o výkonu pěstounské péče. Účelem této dohody je zajištění pomoci pěstounům, protože převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů klade značné nároky na osoby, které do péče dítě převzaly a je třeba jim věnovat pozornost z hlediska poradenské činnosti, ale také jim konkrétně pomáhat při řešení běžných problémů v oblasti sociální, výchovné, psychologické, vzdělávací, apod.

Specifickým druhem pěstounské péče je pěstounská péče na přechodnou dobu. Její specifika tkví v tom, že je časově omezená na dobu jednoho roku, dítě do tohoto druhu pěstounské péče může být svěřeno soudem pouze na základě návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Pěstouni na přechodnou dobu (slovy zákona SPOD osoby v evidenci) pobírají odměnu pěstouna i po dobu, kdy o žádné dítě nepečují, jsou totiž v pohotovosti a měli by být připraveni kdykoli přijmout dítě v krizové situaci.

„Institut pěstounské péče na přechodnou dobu umožňuje, aby dítě mohlo vyrůstat v náhradním rodinném prostředí u speciálně proškolených pěstounů i krátkodobě a vyhnulo se tak (byť krátkodobě) umístění do institucionální péče. Využití institutu pěstounské péče na přechodnou dobu je vázáno na předpoklad návratu dítěte do péče rodičů nebo svěřeni do jiného typu náhradní rodinné péče, a to nejdéle v řádu měsíců.“⁷

2.2 Osvojení

Osvojení neboli adopce je upravena v § 794 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní. Předpokladem osvojení je takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jako je mezi rodičem a dítětem, anebo že tu jsou základy takového vztahu. Soud může o osvojení dítěte rozhodnout pouze v případech, kde je dítě tzv. právně volné, např. v případě, že rodiče dali souhlas s osvojením, nebo rodič o dítě zjevně nemá zájem. Po osvojení zaniká příbuzenský poměr mezi osvojencem a původní rodinou, a zároveň tak zanikají všechna vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou. Vyživovací povinnost tak ve vztahu k osvojenci má osvojitel a vyživovací povinnost původní rodiny tímto zaniká. Osvojením získává dítě příjmení osvojitele a osvojitel je zapsán do matriky jako rodič. Osvojitelem se

⁷MACELA Miloslav et al., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2015, str. 337-338. ISBN 978-80-7478-727-0.

může stát zletilá a svéprávná osoba, zaručuje-li svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které ji vedou k osvojení, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Osvojitelem se mohou stát manželé nebo jeden z manželů, výjimečně může osvojit dítě i samožadatel(ka).

2.3 Poručenství

Poručenství je upraveno v § 928 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Poručník je jmenován soudem, pokud dítě nemá žádného rodiče, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Je-li poručníkem člověk, který o dítě osobně pečuje tak, jako by mu bylo dítě svěřeno trvale do péče, náleží mu hmotné zabezpečení jako pěstounovi⁸. Poručník má vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. Každé rozhodnutí poručníka v nikoli běžné záležitosti týkající se dítěte musí být schváleno soudem.

2.4 Svěření do péče jiné fyzické osoby

Svěření dítěte do péče jiné osoby je upraveno v § 953 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka. Nejčastěji půjde o přechodné řešení, v němž rodiče nemohou dočasně o dítě pečovat. Na rozdíl od pěstounské péče nevzniká nárok na dávky pěstounské péče. Dítě však má nárok na výživné, které platí rodiče přímo pečující osobě.

2.5 Zprostředkování náhradní rodinné péče

Krajský úřad vede evidenci dětí, kterým je potřeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči a zároveň vede evidenci žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče. Vždy se hledá pro konkrétní dítě nejvhodnější žadatel, který by dokázal naplnit specifické potřeby dítěte. Vytipování vhodných žadatelů probíhá během jednání, které svolává pracovník krajského úřadu zařazený do oddělení sociálně-právní ochrany dětí odboru sociálních věcí. Jednání jsou přítomni minimálně dva pracovníci pro náhradní rodinnou péči a dále jsou přizváni další odborníci, kteří se podílejí na práci s konkrétním dítětem (např. sociální pracovníce zařízení, kde je dítě aktuálně umístěno, psycholog, příslušná sociální pracovníce orgánu sociálně-právní ochrany dětí). Vytipování žadatelé jsou následně osloveni pracovníci

⁸ Viz § 939 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů

krajského úřadu a probíhá seznámení s dokumentací dítěte. Při osobním jednání žadatelé převezmou písemné oznámení o vhodnosti a na základě tohoto oznámení mají právo seznámit se s dítětem. Ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit. Po seznámení s dítětem mají žadatelé možnost podat k soudu návrh na svěření dítěte do jejich péče. Pokud se žadatelé vyjádří, že nemají zájem pokračovat ve zprostředkování náhradní rodinné péče k danému dítěti, jsou krajským úřadem osloveni další žadatelé. Žadatelé, kteří ustoupili od zprostředkování, zůstávají dále v evidenci krajského úřadu. Podrobnosti ve věci zprostředkování náhradní rodinné péče má oddělení sociálně-právní ochrany odboru sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje upraveny v příloze č. 3 ke standardu kvality sociálně-právní ochrany č. 3.⁹

3 Postup při podání žádosti o náhradní rodinnou péči

Celý proces náhradního rodičovství začíná u sociální pracovnice pro náhradní rodinnou péči na příslušném obecním úřadu obce s rozšířenou působností podle místa trvalého bydliště žadatele. Sociální pracovnice příslušného úřadu s žadatelem probírá důvody motivace k podání žádosti, zajímá se o představy žadatele o dítěti atd. Zároveň mu sdělí, které dokumenty je třeba k žádosti doplnit. Sociální pracovnice také navštíví žadatele v domácnosti, aby mohla vypracovat sociální zprávu o rodině a jeho bytové situaci. Následně připraví spisovou dokumentaci, kterou postoupí na krajský úřad, kde probíhá odborné posouzení žadatele pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče.¹⁰ Toto posouzení obsahuje například posouzení charakteristiky osobnosti, psychického stavu, zdravotního stavu, předpokladů vychovávat dítě, zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny atd. Po zhodnocení všech dostupných informací a zpráv je pracovníky krajského úřadu vydáno rozhodnutí o zařazení (nezařazení) do evidence osob vhodných stát se osvojiteli, nebo pěstouny. Jakmile rozhodnutí o zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny nabyde právní moci, je s žadatelem počítáno jako s náhradním rodičem. Nelze říci, jak dlouho bude následně žadatel čekat na dítě. Záleží na mnoha faktorech, jako jsou představy žadatele o dítěti, tolerance ke zdravotním nebo psychologickým projevům dítěte.

⁹ Dostupné na <http://www.kr-karlovarsky.cz/krajsky-urad/cinnosti/Documents/Priloha3-standard-3aFV.docx>

¹⁰ Blíže viz § 27 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů

Analýza stavu v oblasti náhradní rodinné péče

4 Cíl analýzy

Cílem následující analýzy je zpracování získaných údajů z oblasti sociálně-právní ochrany dětí a to konkrétně aktuální situace dětí umístěných v institucionální péči nebo pěstounské péči na dobu přechodnou, jejich pohlaví, individuálních potřeb, hendikepu, věku, zdravotního stavu, délky pobytu v institucionální péči, etnického původu, sociálních poměrů, důvodu umístění, právní formy umístění apod. Součástí níže zpracované analýzy je také souhrn relevantních dat týkajících se stavu samotné pěstounské péče v celé její šíři (pěstounské péče na přechodnou dobu, dlouhodobé pěstounské péče tzv. klasické pěstounské péče zprostředkované a pěstounské péče příbuzenské) v Karlovarském kraji.

5 Získání dat

Na získání dat k provedení analýzy situace dětí umístěných v institucionální péči či pěstounské péči na přechodnou dobu se podílely Krajský úřad Karlovarského kraje a obecní úřady obcí s rozšířenou působností v Karlovarském kraji. Veškerá relevantní data byla získána z dokumentací dětí, které jsou vedeny v evidenci Krajského úřadu Karlovarského kraje pro zprostředkování náhradní rodinné péče, Ročních výkazů o výkonu sociálně-právní ochrany dětí zpracovaných obecními úřady obcí s rozšířenou působností v Karlovarském kraji a souhrnného celorepublikového Ročního výkazu o výkonu sociálně-právní ochrany dětí zpracovaného Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.¹¹ Obsahem dokumentace dětí, jež jsou v evidenci krajského úřadu pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče, je vždy formulář vyhodnocení situace dítěte, který obsahuje osobní údaje dítěte, údaje o sociálních poměrech dítěte a jeho rodiny, včetně širších rodinných poměrů, údaje z oblasti zdraví, vzdělávání, sociální stability, bezpečí a ochrany, emočního a citového vývoje, chování apod. Dále dokumentace obsahuje individuální plán ochrany dítěte, rozsudková data (rozhodnutí příslušných orgánů o výchově dítěte, bylo-li vydáno), doklad o státním občanství či o povolení cizince k pobytu na území ČR, zprávu o zdravotním stavu dítěte a jeho dalším vývoji.

¹¹ Dostupný na <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

Data pro analýzu stavu pěstounské péče v celé její šíři jak je uvedeno výše, byla získána od organizací v Karlovarském kraji, kterým krajský úřad vydal pověření k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů. Počet těchto organizací v Karlovarském kraji je sedm, viz níže. Ty byly krajským úřadem požádány o poskytnutí údajů z jejich evidence, týkajících se stavu pěstounské péče v Karlovarském kraji. Souhrnná data stavu pěstounské péče jsou následně vyhodnocena a uvedena níže v kapitole 8.

5.1 Seznam organizací s pověřením k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče v Karlovarském kraji

- Dobrá rodina, o.p.s.
- Centrum pro rodinu a dítě Valika, o. s.
- Náhradním rodinám, o.p.s.
- Prima Vizus, o.p.s.
- Sdružení SOS dětských vesniček Karlovy Vary.
- Služby pro rodinu, z.ú.
- Správa zdravotních a sociálních služeb Cheb¹²

6 Analýza stavu dětí umístěných v institucionální péči

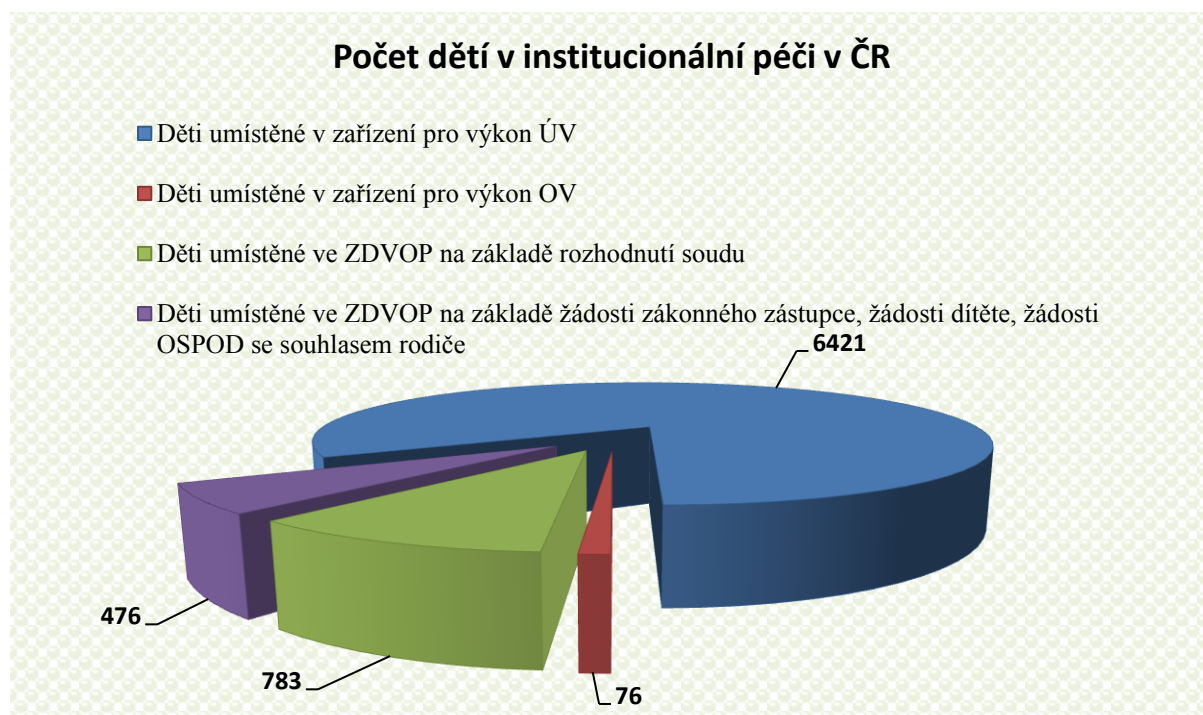
Primárním indikátorem pro oblast náhradní rodinné péče jsou děti, které jsou např. z důvodu nepříznivých sociálních poměrů ohroženy na řádném vývoji a výchově, anebo na zdraví či životě (problémy rodiny v oblasti bydlení, nedostatečná rodičovská kapacita v zajištění základních potřeb v oblasti ošacení, stravy, zdravotní péče, hygieny a výchovy dětí, abúzu návykových alkoholových a nealkoholových látek v rodině, včetně dalšího závislostního chování, fyzické, psychické, sociální týrání dítěte, psychiatrické, mentální či jiné závažné postižení dítěte apod.) umístěny v institucionální péči. Institucionální péče je z pohledu potřeb dítěte a to zejména potřeb individuálních, sociálních, duševních, emocionálních, citových a dalších, zcela nevyhovující. Z uvedeného samozřejmě dále plyne skutečnost, že veškeré nehmotné základní potřeby dítěte, což jsou potřeby výše uvedené,

¹² Seznam organizací mající pověření k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče v Karlovarském kraji je v dokumentu řazen abecedně

se v institucionální péči nahrazují hmotnými a materiálními statky, jako je například velké množství hraček různorodého charakteru a dalším materiálním vybavením, kterým naopak běžné rodiny s dětmi v takovém objemu nedisponují. Tato disproporce v materiálním a nemateriálním zajištění, uspokojování potřeb dětí v běžných plnohodnotných rodinách a dětí umístěných v institucionální péči se posléze velmi viditelně projevuje právě v bio-psycho-sociální oblasti dětí umístěných v institucionální péči. Tato propast je o to výraznější, čím déle je dítě v institucionální péči umístěno.

Podle souhrnného celorepublikového Ročního výkazu o výkonu sociálně-právní ochraně dětí zpracovaného Ministerstvem práce a sociálních věcí bylo v České republice ke dni 31.12.2014 celkově evidováno 7756 dětí umístěných v institucionální péči a 302 dětí v pěstounské péči na přechodnou dobu. Umístění dětí v institucionální péči bylo konkrétně diversifikováno na děti s nařízenou ústavní výchovou umístěné v zařízení pro výkon ústavní výchovy, děti s uloženou ochranou výchovou umístěné v zařízení pro výkon OV, děti s nařízeným výchovným opatřením podle § 13a zákona č. 359/1999Sb., o sociálně- právní ochraně dětí v platném znění umístěné v zařízení pro výkon ÚV nebo ve SVP, děti umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu a děti umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě žádosti zákonného zástupce, žádosti dítěte, žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí se souhlasem rodiče. Diversifikovaný počet dětí v jednotlivých kategoriích dle umístění je znázorněn níže v grafu 1.

Graf 1 Počet dětí v institucionální péči v České republice

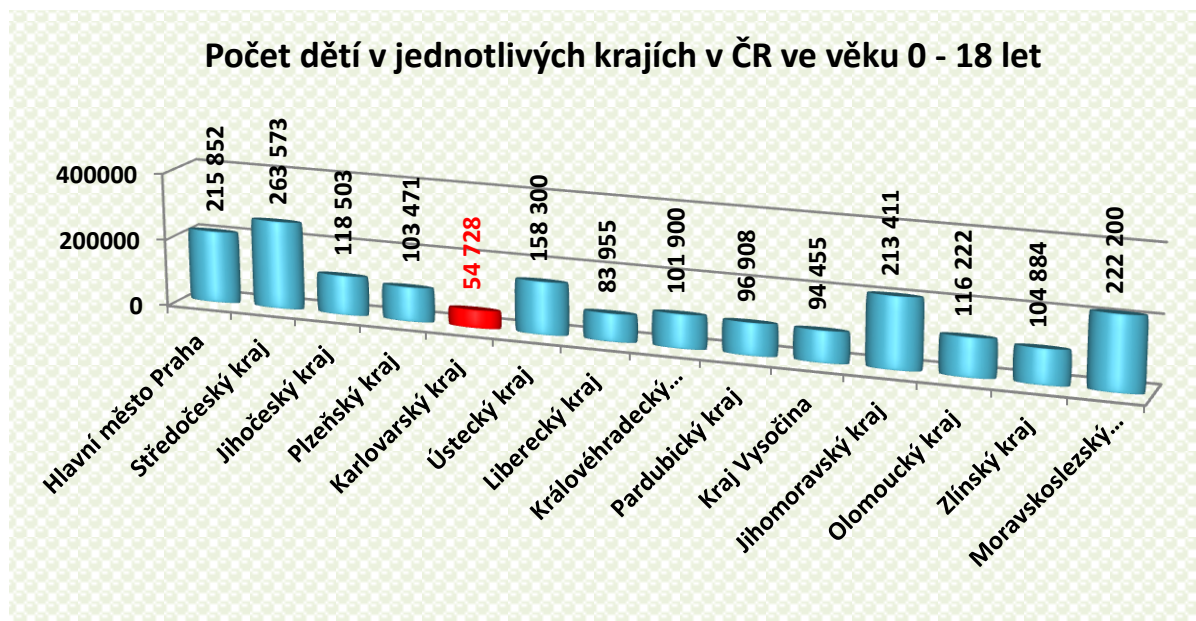


V České republice bylo k 31.12.2014 dle údajů Českého statistického úřadu¹³, evidováno celkem 1 948 358 dětí od 0 – 18 let věku. Zde je nutné konstatovat, že Český statistický úřad eviduje věkové skupiny dětí ve věku 0 roků, dále pak od 1 – 4 a 5 – 9 roků, 10 – 14 a 15 – 19 let. Z uvedeného důvodu bylo nutné pro získání celkového počtu dětí ve věku od 0 – 18 let zprůměrovat počet dětí ve věkové kategorii 15 – 19 let (což činí 115 770 dětí) na jednotlivé roky, následný výsledek odečíst od celkového evidovaného stavu dětí v uvedené kategorii (tj. 463 083-115 770 dětí) a výsledek 347 313 dětí považovat za počet dětí ve věkové kategorii 14 – 18 let věku. Následně bylo pro účely analýzy po sečtení jednotlivých věkových kategorií 0 – 18 let stanoven počet dětí 1 948 358. Nepochybně se jedná pouze o relativní údaj, neboť nelze přesně vyčíslit počet dětí ve věkové kategorii 0 – 18 let věku, ale lze také konstatovat, že uvedený počet dětí, bude velice pravděpodobně s mírnou matematickou odchylkou korespondovat se skutečným počtem dětí ve věkové kategorii 0 – 18 let věku v České republice. Obdobným způsobem bylo postupováno pro stanovení počtu dětí v jednotlivých krajích České republiky. Uvedené počty dětí ve věkové kategorii 0 – 18 let věku za jednotlivé kraje jsou uvedeny níže v grafu 2. V grafu 3 je následně prezentován počet dětí v jednotlivých krajích na 10 000 obyvatel v České republice.

¹³ Dostupné na

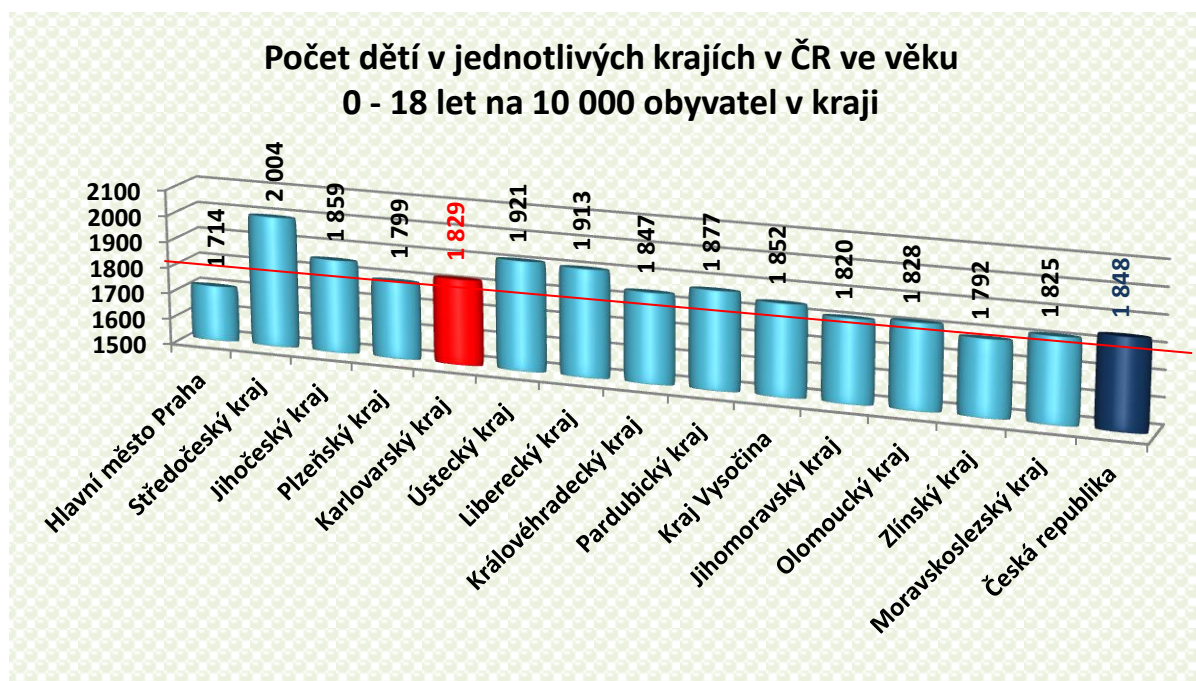
https://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=DEM0050PU_KR&vo=tabulka&kapitola_id=19

Graf 2 Počet dětí v jednotlivých krajích ČR



Z grafu 2, který znázorňuje počet dětí v jednotlivých krajích České republiky je na první pohled evidentní, že v Karlovarském kraji je nejnižší počet dětí a činí 54 728 dětí. Karlovarský kraj je rozlohou, počtem obyvatel a také počtem správních obvodů obecních úřadů obcí s rozšířenou působností nejmenším krajem v České republice s celkovým počtem obyvatel v kraji, který byl ke dni 31.12.2014 pouhých 299 293 obyvatel.¹⁴

Graf 3 Počet dětí v jednotlivých krajích ČR ve věku 0 – 18 let na 10 000 obyvatel v kraji



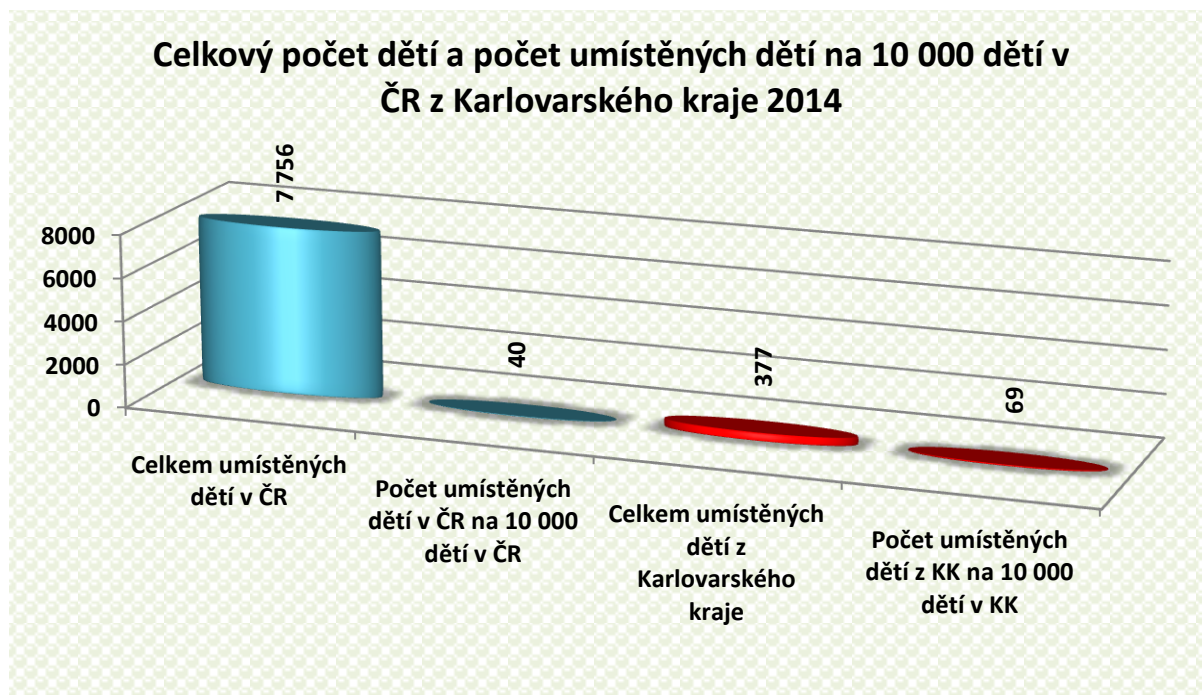
¹⁴ dostupné na

https://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=DEM0050PU_KR&vo=tabulka&kapitola_id=19

Graf 3 manifestuje objektivní počet dětí v Karlovarském kraji na 10 000 obyvatel. Statistický údaj uvedený na počet obyvatel v krajích je z objektivního pohledu daleko relevantnější, neboť není vázán na jeho velikost, ani na celkový počet evidovaných obyvatel v jednotlivých krajích. Z uvedeného grafu tedy vyplývá, že v Karlovarském kraji je evidováno 1 829 dětí na 10 000 obyvatel kraje, což je v pásmu průměrného počtu dětí v České republice na 10 000 obyvatel, který činí 1 848 dětí. Obdobný počet dětí na 10 000 obyvatel je také v ostatních krajích České republiky, jež se pohybuje v pásmu průměru počtu dětí v České republice. Z uvedeného je tedy patrné, že byť je Karlovarský kraj rozlohou a počtem obyvatel nejmenším krajem v České republice, tak počtem dětí na 10 000 obyvatel se pohybuje v pásmu průměru.

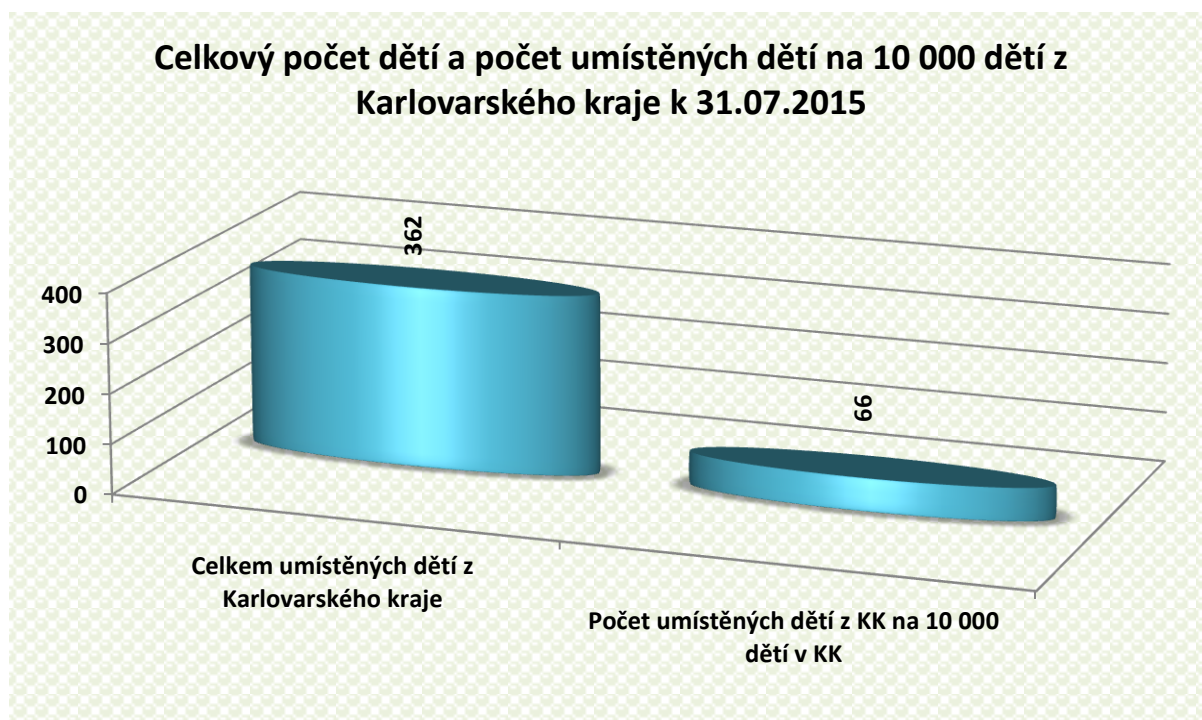
Dalším objektivním výstupem, který se již týká dětí umístěných v institucionální péči, je prezentace grafu 4. Ten znázorňuje celkový počet umístěných dětí a počet umístěných dětí na 10 000 dětí v České republice a z Karlovarského kraje ke dni 31.12.2014. V uvedeném výsledku je již znatelný kardinální rozdíl v počtu dětí umístěných v institucionální péči na 10 000 dětí ve srovnání s Karlovarským krajem s průměrným počtem umístěných dětí v České republice. Z Karlovarského kraje bylo ke dni 31.12.2014 v institucionální péči celkem umístěno 377 dětí, což činilo na 10 000 dětí v kraji celkem 69 umístěných dětí v institucionální péči, oproti 40 umístěným dětem na 10 000 dětí v České republice. Tento markantní rozdíl v počtu umístěných dětí z Karlovarského kraje je velice závažný, neboť Karlovarský kraj je na počet obyvatel jednoznačně nejmenší, ovšem na počet umístěných dětí v institucionální péči se v České republice pohybuje výrazně na vrcholu. V této oblasti je nutné v Karlovarském kraji přijmout zásadní opatření a nalézt mechanismy k výraznému snížení počtu dětí v institucionální péči, a to zejména nejenom podporou a upřednostňováním náhradní rodinné péče před péčí ústavní, včetně péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ale také využíváním služeb sociální prevence, které jsou určeny pro rodiny s dětmi. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, definuje služby sociální prevence jako služby, napomáhající zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.

Graf 4 Celkový počet dětí a počet umístěných dětí na 10 000 dětí v ČR a z Karlovarského kraje



Ke dni 31.07.2015 bylo z Karlovarského kraje celkem umístěno 362 dětí v institucionální péči, což činilo 66 umístěných dětí na 10 000 dětí v kraji. Z tohoto údaje je dále patrné, že k výraznému snížení počtu umístěných dětí v první polovině roku 2015 nedošlo a nadále trvá vážný stav v uvedené oblasti, viz graf 5.

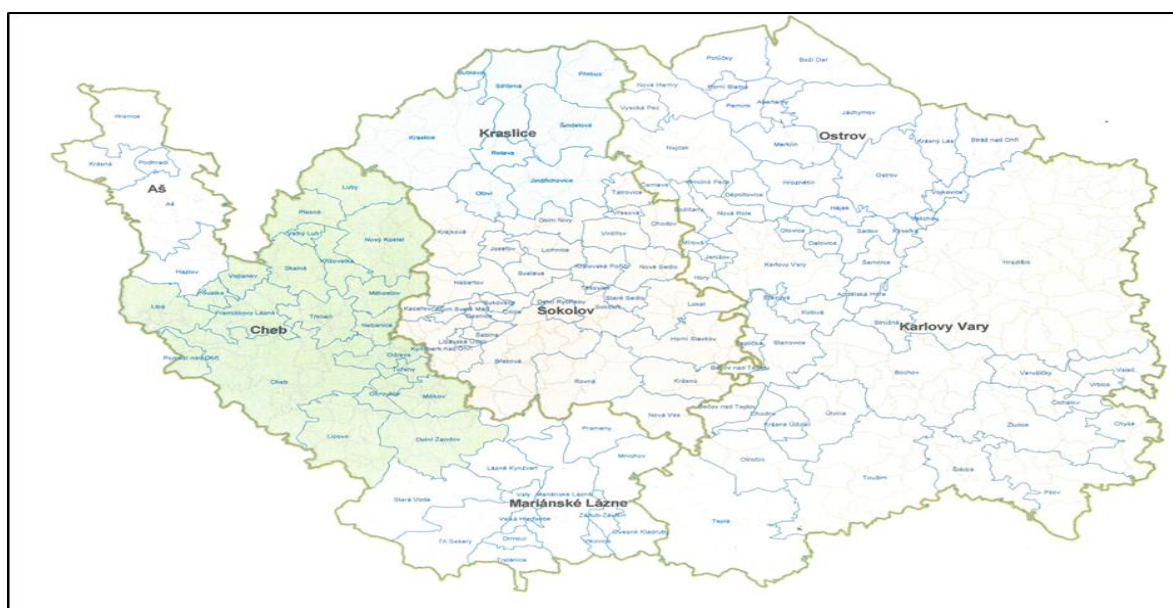
Graf 5 Celkový počet dětí a počet umístěných dětí na 10 000 dětí z Karlovarského kraje



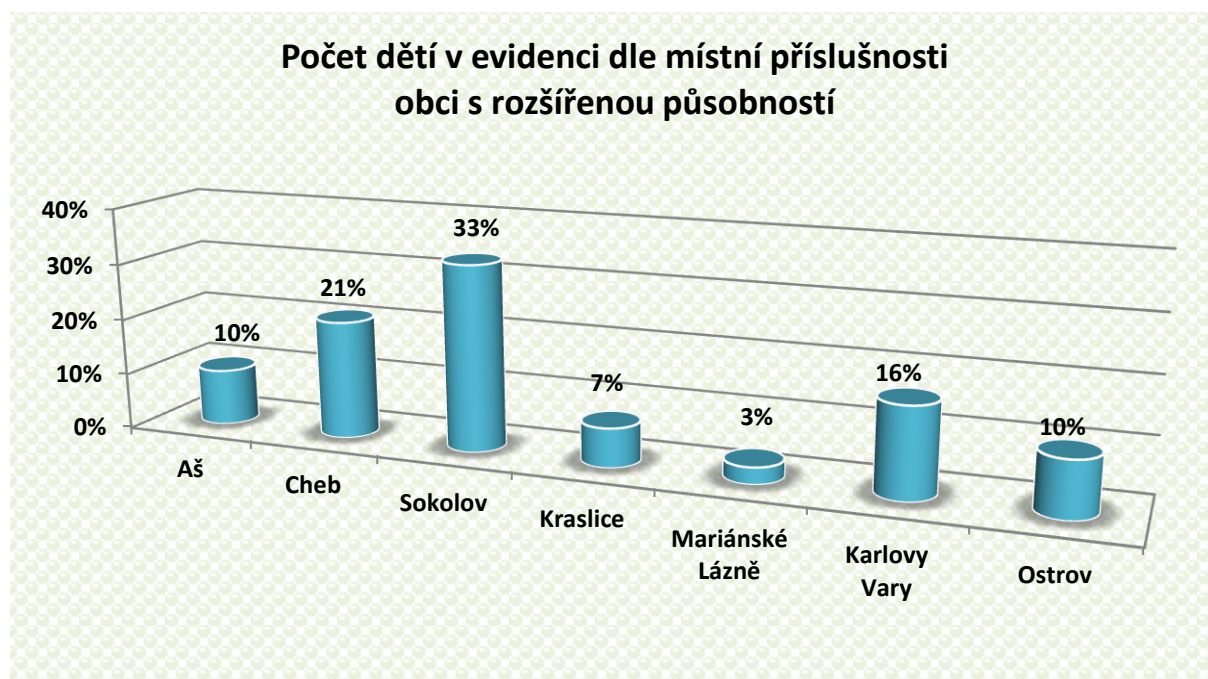
7 Analýza současné situace dětí z Karlovarského kraje umístěných v institucionální péči

Karlovarský kraj, který se nachází na západě území České republiky, je rozdělen do tří okresů – Karlovy Vary, Sokolov a Cheb. Co do počtu správních obvodů obecních úřadů obcí s rozšířenou působností je Karlovarský kraj rozdělen do sedmi obvodů, a to na obvody obecních úřadů obcí s rozšířenou působností Aš, Cheb, Sokolov, Kraslice, Mariánské Lázně, Ostrov a Karlovy Vary (viz níže obrázek 1). Obecní úřady obcí s rozšířenou působností jsou správní úřady, v jejichž věcné příslušnosti je zajištění sociálně-právní ochrany dětí, ze které jim plyne pro stát v přenesené působnosti řada povinností. Jednou z klíčových povinností pak je vedení evidence a spisové dokumentace dětí, kterým je poskytována sociálně-právní ochrana. Ta se dělí na evidenci základní a tzv. pomocnou. Základní evidenci tvoří rejstřík dětí značený písmeny Om, jmenná kartotéka a spisová dokumentace. Pomocnou evidenci pak tvoří již jednotlivé rejstříky dětí. Jedním z rejstříků je rejstřík dětí umístěných v zařízení pro výkon ústavní, nebo ochranné výchovy anebo dětí umístěných ve středisku výchovné péče a rejstřík dětí svěřených do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Obecně se tedy jedná o rejstříky dětí, které jsou umístěny v institucionální péči a jsou vedeny v evidenci jednotlivých obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Počet dětí v evidenci dle místní příslušnosti správního obvodu obcí s rozšířenou působností prezentuje v procentuálním vyjádření z celkového počtu umístěných dětí z Karlovarského kraje graf 6.

Obrázek 1 Územní členění obecních úřadů obcí s rozšířenou působností

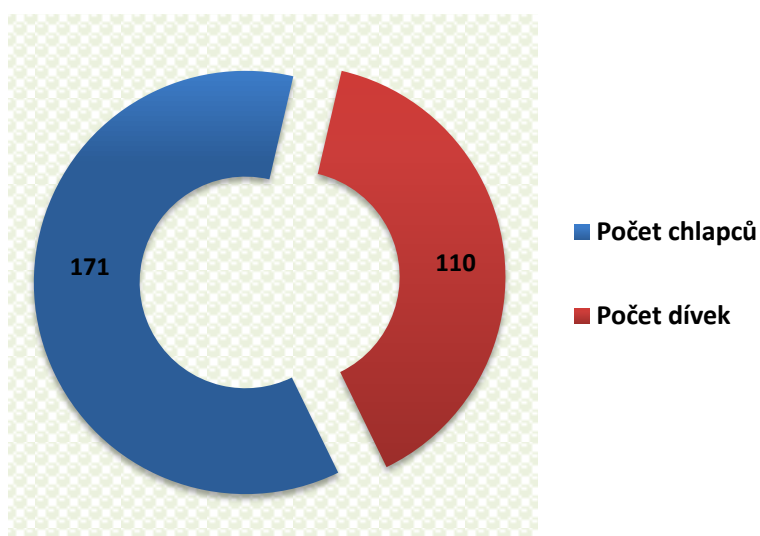


Graf 6 Počet dětí v evidenci dle místní příslušnosti ORP



Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje evidoval ke dni 31.07.2015 v evidenci pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče 281 dětí, které k uvedenému datu byly dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů umístěny v institucionální péči či pěstounské péči na dobu přechodnou, což dokladuje graf 7. Dále také uvedený graf znázorňuje kolik je z celkového počtu dětí chlapců a dívek. Chlapců je evidováno 171, což činí 61 % a dívek rovných 110, což je 39 % z celkového počtu umístěných dětí.

Graf 7 Celkový počet dětí v evidenci Krajského úřadu Karlovarského kraje dle pohlaví

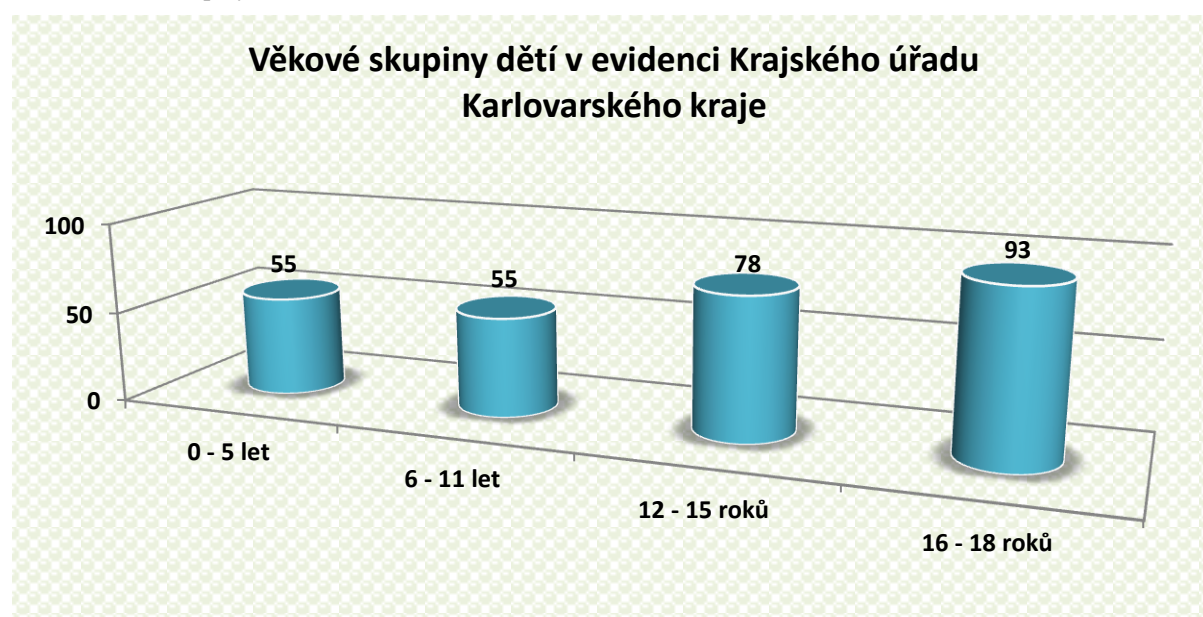


Dalším velice klíčovým faktorem pro vytipování cílové skupiny dětí, na které je primárně důležité soustředit pozornost při vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny, je počet evidovaných dětí v jednotlivých věkových skupinách a jejich délky pobytu v institucionální péči či pěstounské péči na přechodnou dobu. Uvedená fakta níže znázorňují grafy 8 – 12. Již v úvodu kapitoly „Analýza stavu v oblasti náhradní rodinné péče“ bylo konstatováno, že čím déle je dítě umístěno v institucionální péči, tím více to má negativní dopady na vývoj jeho osobnosti¹⁵. Z uvedeného vyplývá, že pokud se již stane, že je z vážných sociálních či jiných důvodů dítě umístěno do institucionální péče, mělo by takové umístění být časově co nejkratší, neboť pouze život v rodinném prostředí, ať už vlastním nebo náhradním, může zajistit dítěti plnohodnotný způsob života.

7.1 Věkové skupiny dětí

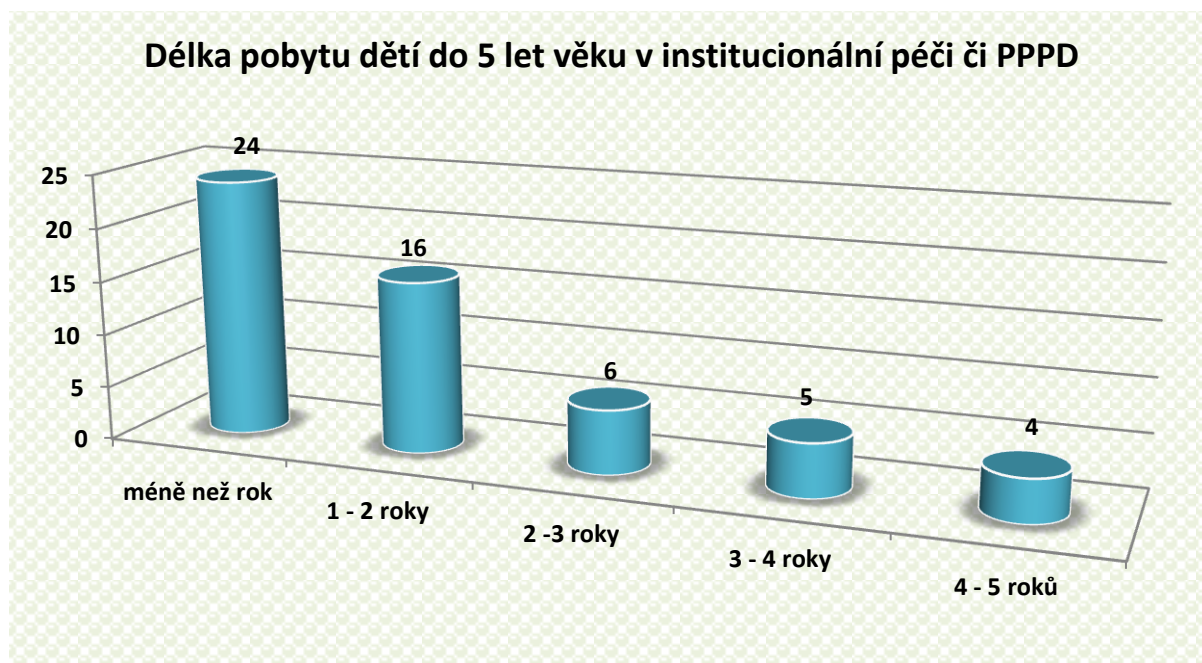
K 31.07.2015 bylo z Karlovarského kraje ve věkové kategorii dětí do 5 let věku celkem v institucionální péči či PPPD umístěno 55 dětí. Z tohoto celkového počtu bylo 23 dětí (42 %) v pěstounské péči pouze na přechodnou dobu. 16 dětí pak bylo umístěno u pěstounů pro pěstounskou péči na přechodnou dobu v Karlovarském kraji a 7 dětí mimo Karlovarský kraj. V institucionální péči v této věkové kategorii stále ovšem zůstává 32 dětí, což činí cca 58 % celkového počtu dětí v této věkové kategorii.

Graf 8 Věkové skupiny dětí

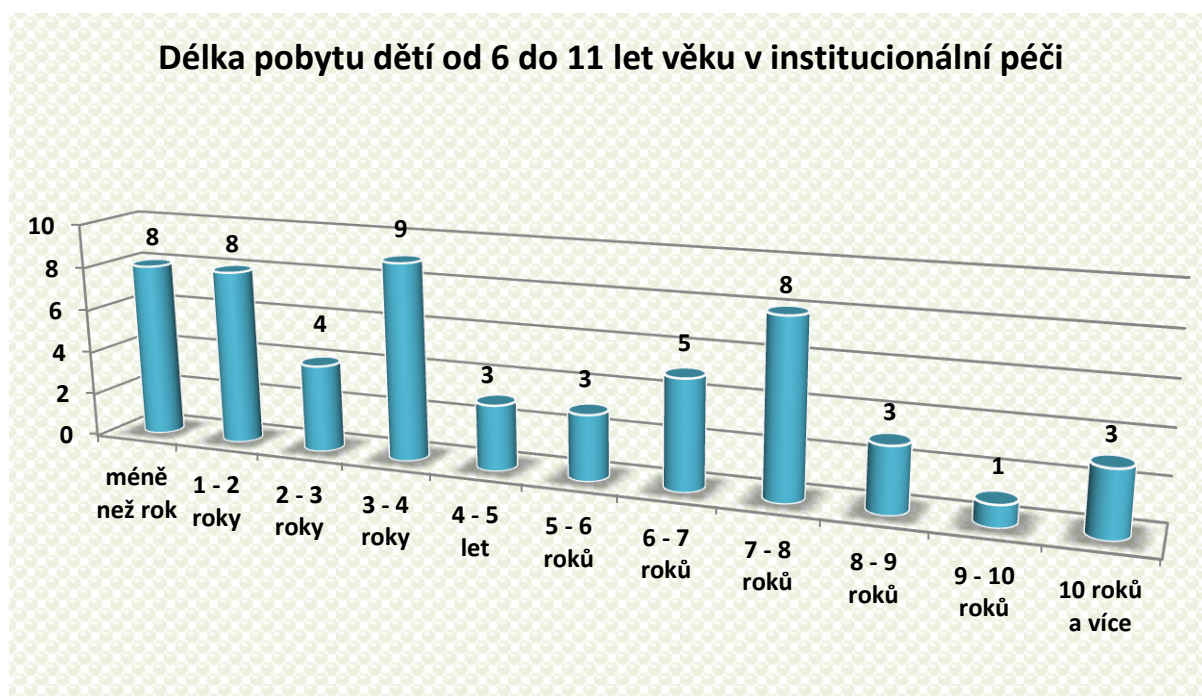


¹⁵ Více o deprivaci a následcích pobytu v institucionální péči například v publikaci MATĚJČEK, Zdeněk; BUBLEOVÁ, Věduna; KOVAŘÍK, Jiří. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 1997. 69 s. ISBN 80-85121-89-1

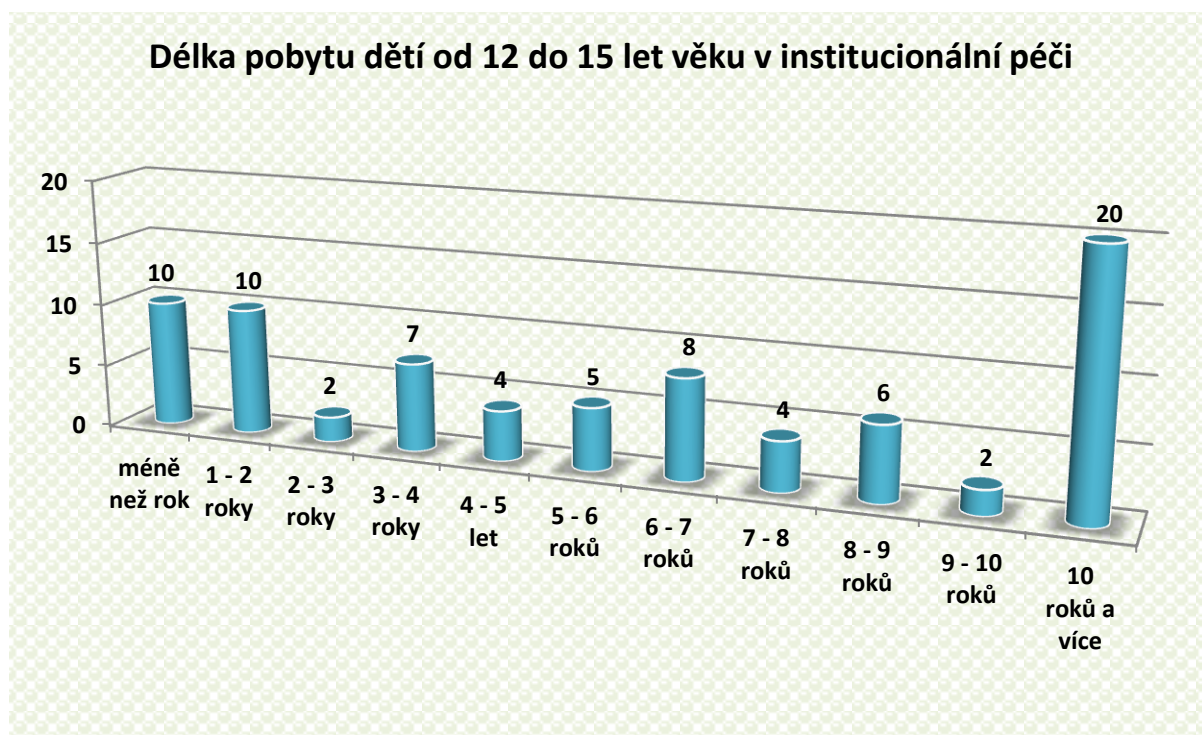
Graf 9 Délka pobytu dětí do 5 let věku v institucionální péči a pěstounské péči na přechodnou dobu



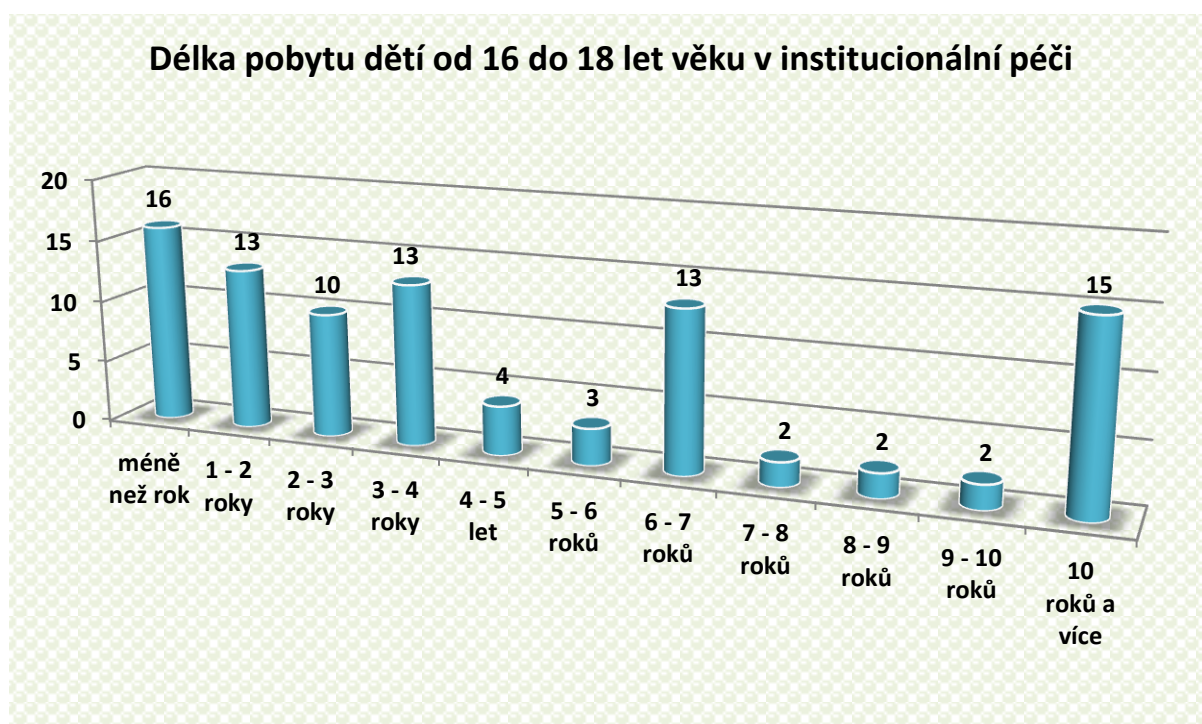
Graf 10 Délka pobytu dětí od 6 do 11 let věku v institucionální péči



Graf 11 Délka pobytu dětí od 12 do 15 let věku v institucionální péči



Graf 12 Délka pobytu dětí od 16 do 18 let věku v institucionální péči

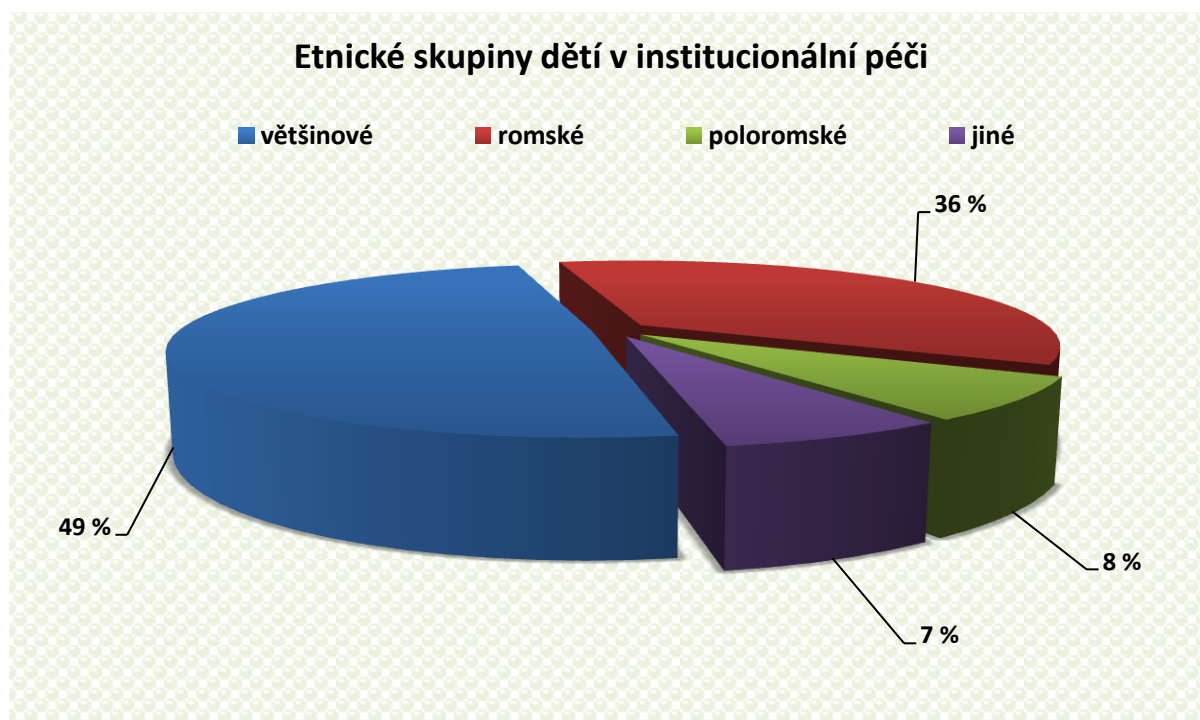


Grafy 10 až 12 znázorňují délku pobytu umístěných dětí v institucionální péči dle jednotlivých věkových kategorií. Ve věkové kategorii od 12 do 15 let věku je v institucionální péči celkem umístěno 78 dětí z Karlovarského kraje, přičemž 20 dětí z tohoto počtu (cca 26 %) je umístěno v institucionální péči již 10 a více let. U této věkové kategorie to znamená, že 20 dětí tráví podstatnou část svého života v ústavním zařízení. Tyto děti neměly šanci poznat, co to je žít v plnohodnotném rodinném prostředí se všemi radostmi a těžkostmi, neměly možnost poznat, co to je pravá rodičovská láska a cit. Podstatnou část svého života jsou ochuzeny o prožitky spojené s životem v kruhu širšího rodinného prostředí. Nikdy nezažily individuální výchovnou péči apod. Průběh socializace, jako procesu kontinuálního začleňování dítěte do společnosti formou sociálního učení, získávání vzorců chování, identifikace a nápodoby, které se odehrává v interakci s okolním sociálním prostředím, zejména pak primárně v biologické rodině, je tímto značně negativně ovlivněn a narušen. Vážnou otázkou a nezodpovězenou odpovědí zde pak zůstává, co je primárním důvodem tohoto tzv. „maratonského pobytu“ dětí v institucionální péči, zejména u věkové kategorie strašících dětí ve věku od 12 – 15 a 16 – 18 let. Počet dětí umístěných v institucionální péči po dobu 10 a více let ve věkové kategorii 16 – 18 let znázorňuje graf 12.

7.2 Etnicita dětí v evidenci a její vliv na umístování do náhradní rodinné péče

Nejenom pohlaví či věk dítěte, ale i etnický původ dítěte hraje v institucionální péči zásadní roli v rozhodovacím procesu zprostředkování pěstounské péče. Jedním z nejčastějších dotazů budoucích pěstounů je, jakého etnického původu jsou děti, které se umísťují do náhradní rodinné péče. Z praxe zprostředkování pěstounské péče je patrné, že u potencialních pěstounů (osoby informující se o pěstounskou péči před podáním žádosti o zařazení do evidence), či již žadatelů, kteří jsou zařazení v evidenci, je častým dotazem směřujícím na děti právě otázka etnického původu. Konkrétně pak otázka romské etnicity je u těchto žadatelů zásadní.

Graf 13 Etnické skupiny



Graf 13 znázorňuje etnické skupiny dětí v evidenci Krajského úřadu. Z grafu je patrné, že z celkového počtu je 49 % většinového a 36 % dětí romského původu. Byť z celkového počtu umístěných dětí je cca polovina dětí majoritního etnika, tak děti romského původu jsou tou skupinou dětí, které jsou do náhradní rodinné péče těžce umísťitelné. Xenofobní nálada a rozšiřující se romofobie nejenom v naší populaci se projevují také v této problematice. Marginalizace romského etnika, tedy neustálé odsunování na okraj společnosti a jejich sociální segregace, která vede k neustálému oddělování Romů ve všech společenských oblastech od majoritního etnika, je příčinou xenofobního postoje potencialních pěstounů či

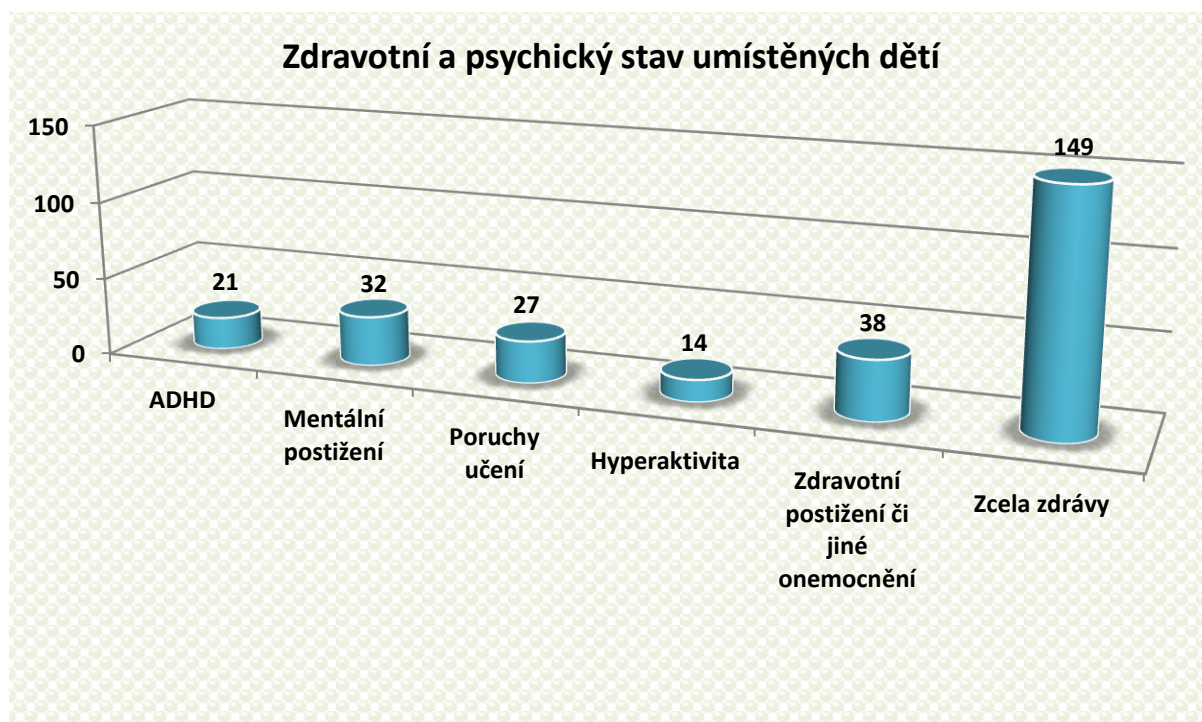
žadatelů již zařazených v evidenci ve vztahu k romským dětem. Například ve věkové skupině dětí od 12 – 15 let věku je 20 dětí, které jsou v institucionální péči více jak 10 let (viz graf 11), a tudíž je lze vnímat jako děti těžce umístitelné do jakékoliv formy náhradní rodinné péče. Z dalšího studia dokumentace těchto dětí je patrné, že jedna polovina těchto dětí je právě romského či jiného minoritního etnika a druhá polovina jsou děti, které mají značný zdravotní či mentální hendikep (postižení). Z uvedeného je patrné, že etnicita dítěte a zejména pak ta minoritní, je jako bariéra v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče stejně limitující, jako různé formy mentálního či zdravotního postižení.

7.3 Zdravotní stav dětí v evidenci a jeho vliv na umístování do náhradní rodinné péče

Zdravotní a duševní stránka umístěných dětí hraje také klíčovou roli v procesu zprostředkování pěstounské péče. Graf 14 demonstruje počty dětí v evidenci s určitými zdravotními či duševními poruchami. Z grafu je patrné, že dětí, které jsou zcela zdravé, je celkem 149, což je více jak polovina. Tyto děti jsou při procesu zprostředkování pěstounské péče v mírné výhodě před dětmi se zdravotním postižením. Graf 14 dále také znázorňuje počty dětí s konkrétními zdravotními, či duševními poruchami. Z celkového počtu 21 dětí trpí poruchou ADHD¹⁶. 32 dětí má diagnostikovanou lehkou nebo těžkou formu mentálního postižení. Tyto děti jsou zpravidla umístěny v domovech pro osoby se zdravotním postižením. Další skupinou dětí jsou ty, kterým byla diagnostikována hyperaktivita, či specifické formy poruch učení, jež jsou následně příčinou problémů v rámci vzdělávacího procesu dítěte. Dále je v grafu uvedena skupina 38 dětí, které mají různé formy zdravotního postižení, či jiného onemocnění. Jedná se zpravidla např. o vady logopedické (řečové), surdopedické (sluchové), oftalmopedické (oční), neurologické (nervové), kardiologické (srdeční), etopedické apod.

¹⁶ z angl. překladu Attention Deficit Hyperactivity Disorder, tedy porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou, s pohybovým neklidem

Graf 14 Zdravotní a duševní stránka umístěných dětí

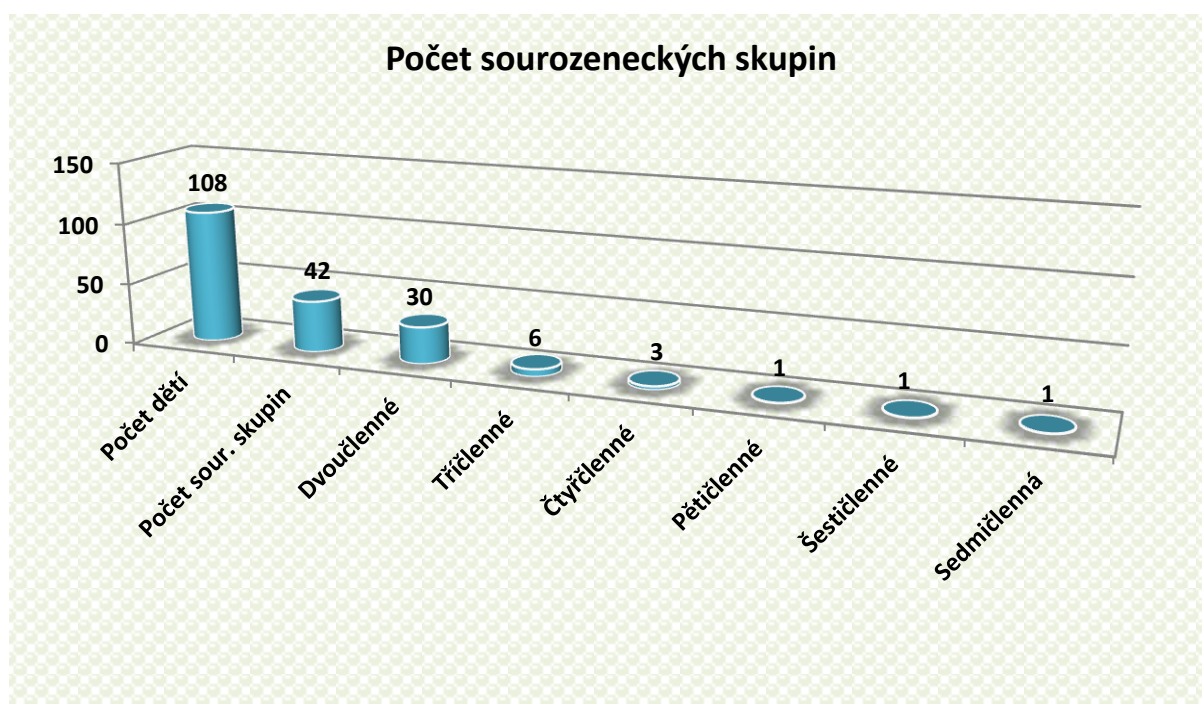


7.4 Sourozenecké skupiny jako potencionální hendikep v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče

Dalším z handicapů v oblasti náhradní rodinné péče při zprostředkování péče pěstounské, jsou bezesporu sourozenecké skupiny dětí umístěných v zařízeních institucionální péče. Při procesu zprostředkování je poté jednou z priorit ochrana a zachování sourozeneckých vazeb a skupin dětí. Určitým traumatickým zážitkem pro děti umísťované do zařízení institucionální péče, je odtržení z péče biologických rodičů. Mnohdy i přes nevyhovující podmínky např. v oblasti bydlení, či zajištění základních potřeb ve výchově a péči, je umísťované dítě stále silně citově fixováno právě na biologického rodiče. Jeho odtržení od biologické rodiny v něm zanechává hluboké frustrační sociální stopy a tím je silně sociálně deprivováno. Z tohoto důvodu je ze strany soudů a orgánů sociálně-právní ochrany dětí snahou sourozenecké skupiny netrhat, nerozdělovat a do zařízení institucionální péče umísťovat společně. Zachování sourozeneckých skupin a jejich společné umísťování pak po stránce emocionální a citové může částečně zmírnit jejich traumatizaci. Společné umístění sourozenců jim pomáhá lépe zvládat přechod do institucionální péče a adaptovat se na ni.

Vizualizace grafu 15 prezentuje počet sourozeneckých skupin v evidenci krajského úřadu, kterých je celkem 42. Nejpočetnější sourozenecké skupiny jsou skupiny dvoučlenné, kterých je celkem 30, následně pak tříčlenné - šest, čtyřčlenné – tři. Pětičlenných až sedmičlenných je po jedné v každé uvedené skupině. Souhrnný počet dětí ve všech sourozeneckých skupinách je celkem 108, což činí 38,5 % dětí v evidenci krajského úřadu. Z dalšího studia dokumentací vyplývá, že z uvedeného počtu 108 dětí je 65 dětí, které jsou ve věku od 10 let, což činí 60 % z celkového počtu 108 dětí pocházejících ze sourozeneckých skupin.

Graf 15 Počet sourozeneckých skupin

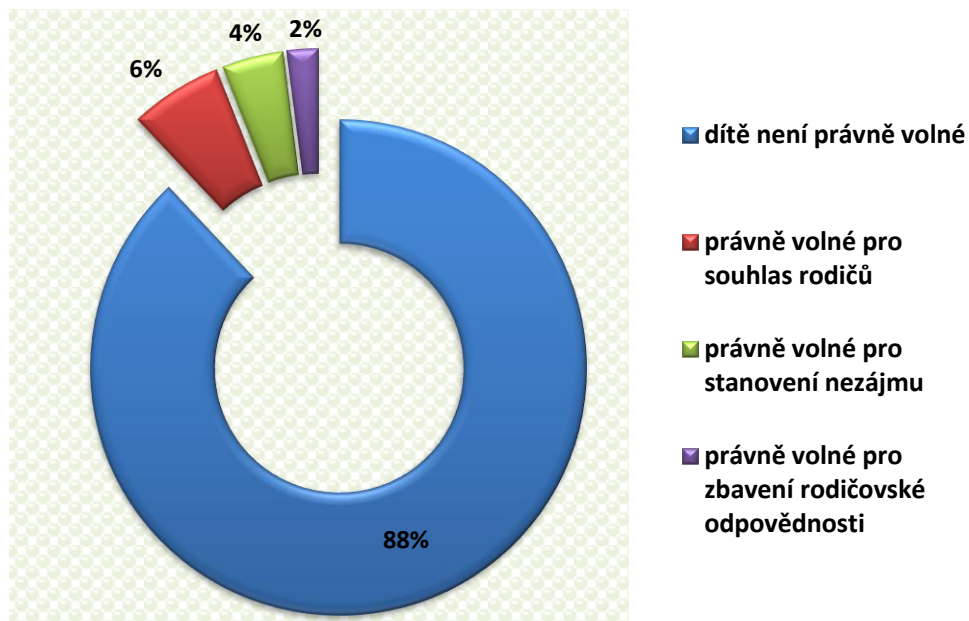


7.5 „Právní volnost dítěte“ jako faktor určující formu náhradní rodinné péče

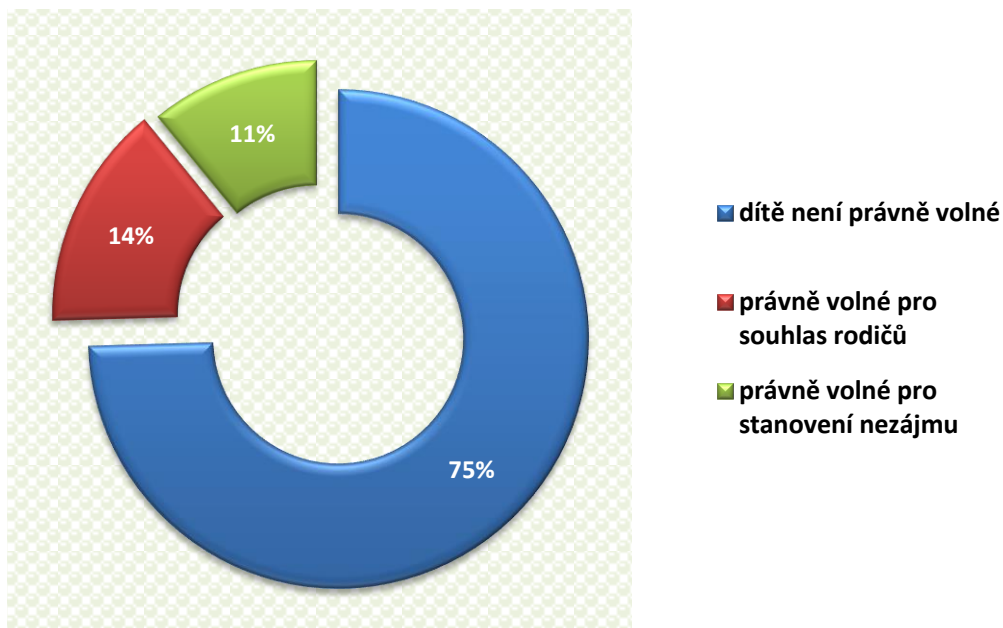
Dalším stejně zásadním indikátorem pro umístění dětí do pěstounské péče je tzv. právní volnost dítěte. Právní volnost dítěte znamená, že dítě je právně volné, pokud dá rodič dítěte souhlas s jeho osvojením, anebo když soud ve zvláštním řízení rozhodne, že souhlasu rodiče s osvojením dítěte není třeba. Pro dítě, které je umístěno v institucionální péči a není pro možnost osvojení právně volné, je pěstounská péče další alternativou možné formy náhradní rodinné péče. Z celkového počtu dětí v evidenci Krajského úřadu Karlovarského kraje je 88 % dětí, které nejsou právně volné, a tudíž jako možnou formu náhradní rodinné péče jim lze zprostředkovat péči pěstounskou. Procentuální vyjádření právní volnosti dětí je

znázorněno grafem 16, včetně grafu 17, kde je pozornost věnována věkové kategorii dětí od 0 – 5 let.

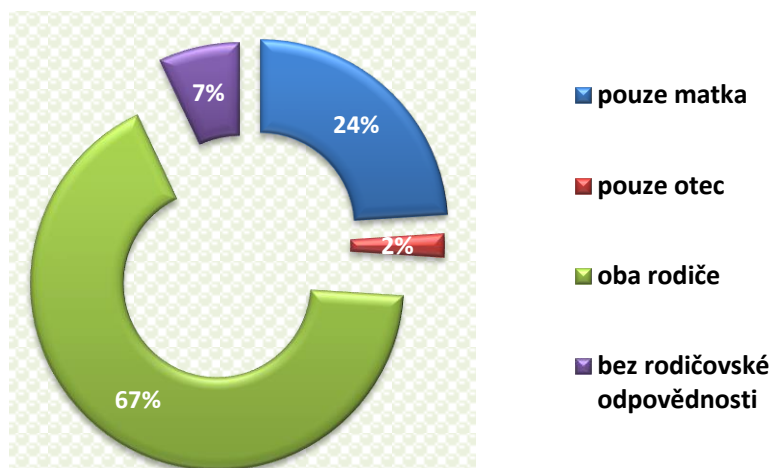
Graf 16 Právní volnost dítěte



Graf 17 Právní volnost dětí věkové skupiny 0 – 5 let



Graf 18 Rodičovská odpovědnost



7.6 Prevence odebrání dětí z vlastního rodinného prostředí

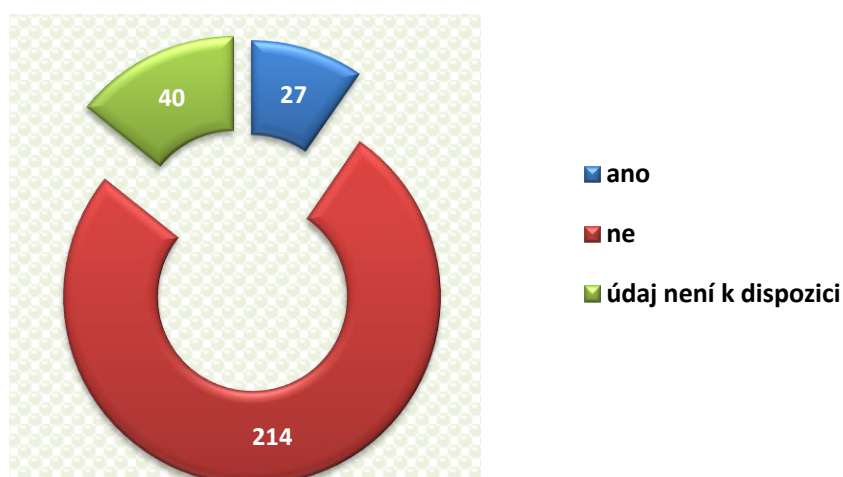
V zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, jsou deklarovány sociální služby, které je nutné právě ve výše uvedených případech využívat. V Karlovarském kraji je vytvořena síť sociálních služeb, do které jsou zařazeny tyto sociální služby pro rodiny s dětmi:

- odborné sociální poradenství
- osobní asistence
- pečovatelská služba
- denní stacionáře
- domovy pro osoby se zdravotním postižením
- raná péče
- telefonická krizová pomoc
- azylové domy pro matky s dětmi
- domy na půl cesty
- kontaktní centra
- krizová pomoc

- intervenční centra
- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- sociálně terapeutické dílny
- terénní programy
- sociální rehabilitace
- centra denních služeb
- podpora samostatného bydlení.

Služby zabraňující tzv. nepříznivé sociální situaci rodin je důležité aktivovat v zárodku vzniku problémů, které v konečné fázi mohou vyústit k odebrání a umístění dítěte do ústavní výchovy. Primárním aktivizátorem v této oblasti je orgán sociálně-právní ochrany dětí, který má v rámci sociální práce s rodinou přijímat taková opatření, která povedou k maximálnímu využívání sítě sociálních služeb. Využívání sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, jejichž děti jsou v evidenci krajského úřadu Karlovarského kraje, demonstruje graf 19. Jak již bylo uvedeno výše, odebrání dítěte státním orgánem z biologické rodiny, tedy odtržení dítěte od vlastních rodičů, by pak mělo být až tím nejkrajnějším řešením.

Graf 19 Spolupráce rodin se soc. aktivizační službou



7.7 Důvody umístění dětí do institucionální péče

Graf 20 znázorňuje důvody umístění dětí v institucionální péči. Z grafu je zřejmé, že 45% podíl představuje nenaplňování rodičovské kapacity v základní péči. Tato péče představuje neschopnost rodičů zajistit řádnou péči o dítě v oblasti stravy, ošacení, zdraví, hygieny, výchovy apod. Dále poté 29% podíl v neschopnosti zajistit bydlení¹⁷, 15% podíl v oblasti závislostního chování rodičů, či dětí. Ve 4 % docházelo k násilí v rodině, ve 3 % k týrání dítěte a poslední škála důvodu umístění dítěte bylo zdravotní postižení, které je také zastoupeno 4 % případů. Ze studia spisové dokumentace lze konstatovat, že ve většině případů se jedná o kumulaci sociálních či patologických problémů. V současné době není v institucionální péči umístěno dítě z Karlovarského kraje pouze na základě sociálních problémů v oblasti bydlení, či z důvodu neschopnosti rodičů zajistit řádnou péči (na základě materiálního nedostatku), což je v souladu s vnitrostátní právní úpravou i s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

Graf 20 Důvody umístění dětí do institucionální péče



¹⁷ Vzhledem k rozdílnému postupu okresních (obvodních a Městského soudu v Brně) soudů při rozhodování ve věcech nařizování ústavní výchovy se Nejvyšší soud ČR rozhodl zaujmout k této problematice sjednocující stanovisko, a to v zájmu budoucího jednotného rozhodování soudů. Stanovisko sp. zn. Cpjn 202/2010 říká, že „napříště důvodem pro nařízení ústavní výchovy nemohou být samy o sobě materiální nedostatky rodiny, zvláště její špatné bytové poměry“

7.8 návratnost dětí z institucionální péče zpět do biologické rodiny

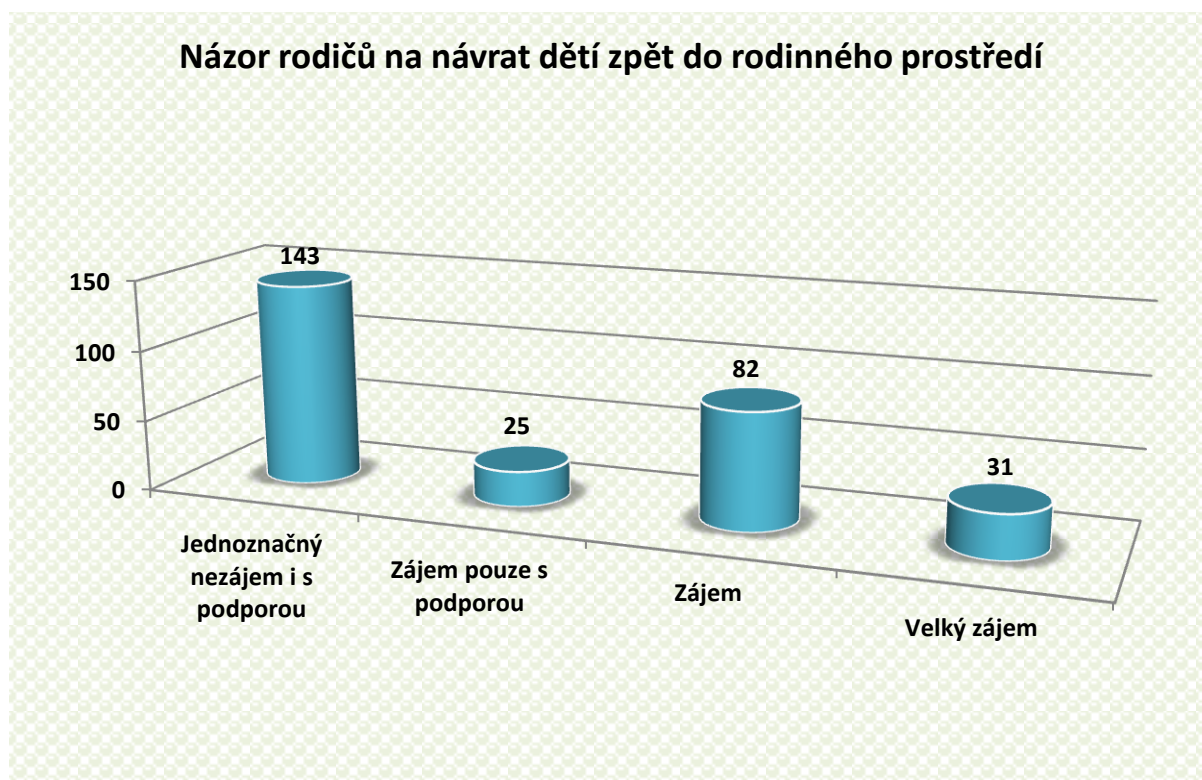
Zásadním a hmatatelným ukazatelem pro důvody umístění dětí je sociální atituda jejich rodičů ve vztahu k návratu dítěte zpět do rodinného prostředí. Důvodů proč chce rodič, aby dítě zůstalo v institucionální péči, či aby se vrátilo zpět, může být celá škála. Mnohdy je to vlastní přesvědčení, že rodič není schopen vychovávat dítě, že není schopen zajistit dítěti řádnou výchovu a zabezpečit mu základní sociální potřeby. Mnohdy to jsou důvody nezvládnuté výchovy dítěte, které může např. trpět asociálními poruchami chování, projevy silné agresivity anebo patologií v podobě užívání alkoholových, či jiných návykových látek. Studium spisové dokumentace také potvrdilo, že častým důvodem je zdravotní a mentální stav dítěte.

Graf 21 demonstruje 143 rodin, rodičů, rodičů samoživitelů, kteří prokazatelně projevují jednoznačný nezáměr o návrat dítěte zpět do rodinného prostředí. Tento počet představuje 51 % z celkového počtu 281 dětí, které jsou vedeny v evidenci Krajského úřadu Karlovarského kraje. Alarmujícím subjektivním faktem je, že z počtu 143 dětí, u kterých rodiče projevují nezáměr o návrat zpět do rodinného prostředí, je 60 dětí, které mají diagnostikováno závažné onemocnění, trpí duševními nebo mentálními poruchami či mají zdravotní postižení. Jedná se o děti např. s prodělanou dětskou mozkovou obrnou, lehkým, středním, či těžkým mentálním postižením, s vadami sluchovými, očními, kardiologickými, neurologickými, respiračními, s poruchami chování, autismem, děti v péči psychologů či psychiatrů. U těchto dětí také nebylo využíváno služeb rané péče.

Paradigmatem v této dílčí oblasti jsou důvody, které vedou rodiče k negativnímu nezáměru o návrat těchto dětí zpět do rodinného prostředí. Lze se pouze domnívat, zda je u těchto rodičů primárním důvodem neschopnost, nechut', nemohoucnost, anebo jsou to aspekty ekonomické, sociální, psychologické, osobnostní apod. Také lze polemizovat o síti sociálních a zdravotnických služeb, které jsou či nejsou pro výše uvedené rodiny v dosahu. Zda vůbec takové služby v potřebném objemu a lokálním pokrytí existují. Není pochyb o tom, že tyto rodiny péči o takto vážně postižené děti mnohdy samy zvládat nemohou, neboť není v jejich možnostech celodenní péči zajistit.

Dále lze také ovšem konstatovat, že druhá polovina rodičů zájem o návrat dětí zpět do rodinného prostředí projevuje ať už s podporou či bez ní.

Graf 21 Názor rodičů na návrat dětí zpět do rodinného prostředí



8 Stav pěstounské péče v Karlovarském kraji

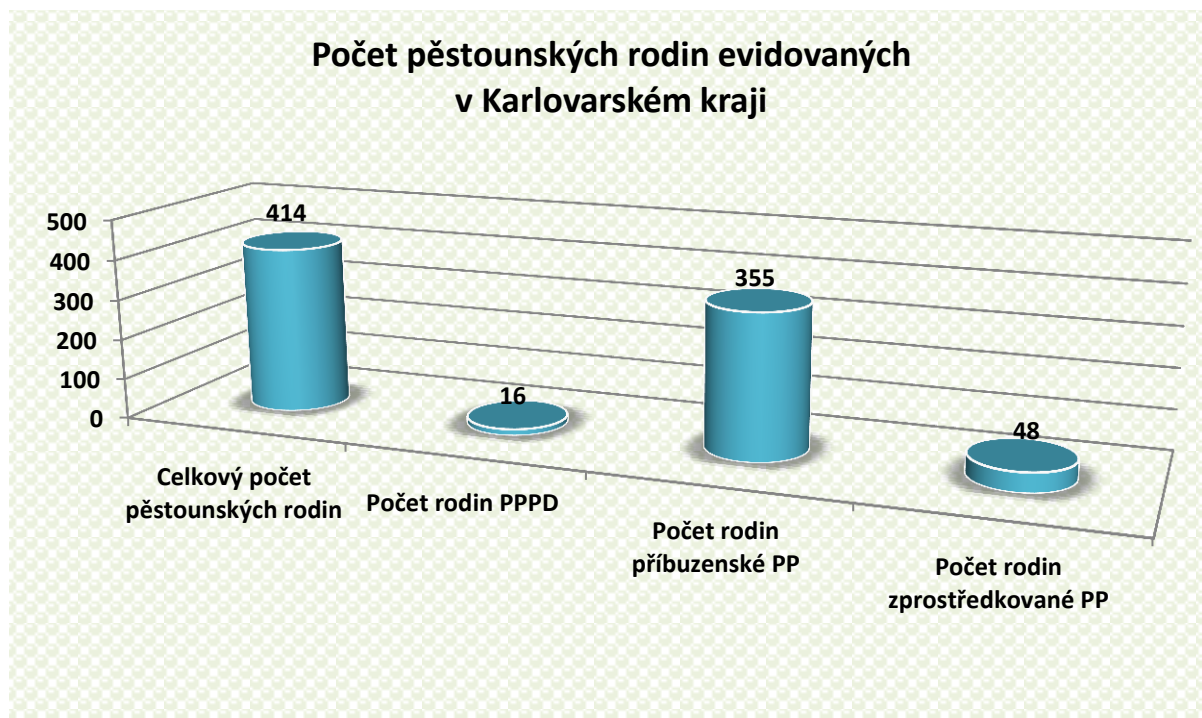
„V roce 2013 Karlovarský kraj disponoval 361 pěstounskými rodinami. Přepočteno na sto tisíc dospělých obyvatel kraje (ve věku 20 až 64 let) to bylo 219 pěstounů, což je nejvíce z celé ČR. Mezi kraji ČR neexistují pouze velké rozdíly v počtu pěstounů, ale i v tom, jakou část z nich tvoří příbuzenští pěstouni (prarodiče, či jiní příbuzní) a jakou část pěstouni nepříbuzenští. Srovnání všech krajů ČR ukázalo, že k 31.12.2013 v Karlovarském kraji představovali nepříbuzenští pěstouni nejmenší část ze všech pěstounů nejen v našem kraji, ale i v celém ČR. Zatímco v kraji Vysočina či Pardubickém kraji tvoří nepříbuzenští pěstouni téměř polovinu ze všech, v Karlovarském kraji to je pouze kolem 20 %.“¹⁸ Dále Klusáček a spol. uvádí, že přepočteme-li počet nepříbuzenských pěstounů na 100 tisíc obyvatel kraje zjistíme, že Karlovarský kraj se dostane v pomyslném žebříčku krajů z prvního místa na místo předposlední.

Obdobný prediktor vývoje stavu pěstounské péče v Karlovarském kraji je také v roce 2015. Z dostupných údajů lze konstatovat, že k 31.07.2015 bylo v Karlovarském kraji celkem 414 pěstounských rodin (viz graf 22), což je o 53 pěstounských rodin více než tomu bylo k 31.12.2013. Celkově tedy od 01.01.2014 do 31.07.2015 sice došlo k nárůstu počtu pěstounských rodin, ale nejmarkantnější podíl na tom měla pěstounské péče příbuzenská. Dle údaje z konce roku 2013 byl celkový procentuální podíl nepříbuzenské, tedy zprostředkované pěstounské péče, 20 %. K 31.07.2015 to již ovšem bylo 48 pěstounských rodin, tedy pouhých 11,6 %, což je o cca 8 % méně, než tomu bylo koncem roku 2013. Zde tedy dochází k verifikaci výše uvedené skutečnosti, že byť došlo k nárůstu počtu pěstounských rodin, jednalo se zejména o pěstounské rodiny s pěstounskou péčí příbuzenskou.

Vizualizace grafu 22 demonstruje počty pěstounských rodin dle jednotlivých kategorií pěstounské péče. V Karlovarském kraji bylo k 31.07.2015 celkem 414 pěstounských rodin, kdy z tohoto počtu pak bylo 16 rodin s pěstounskou péčí na přechodnou dobu, 355 rodin s příbuzenskou pěstounskou péčí a již výše zmíněných 48 rodin zprostředkované pěstounské péče.

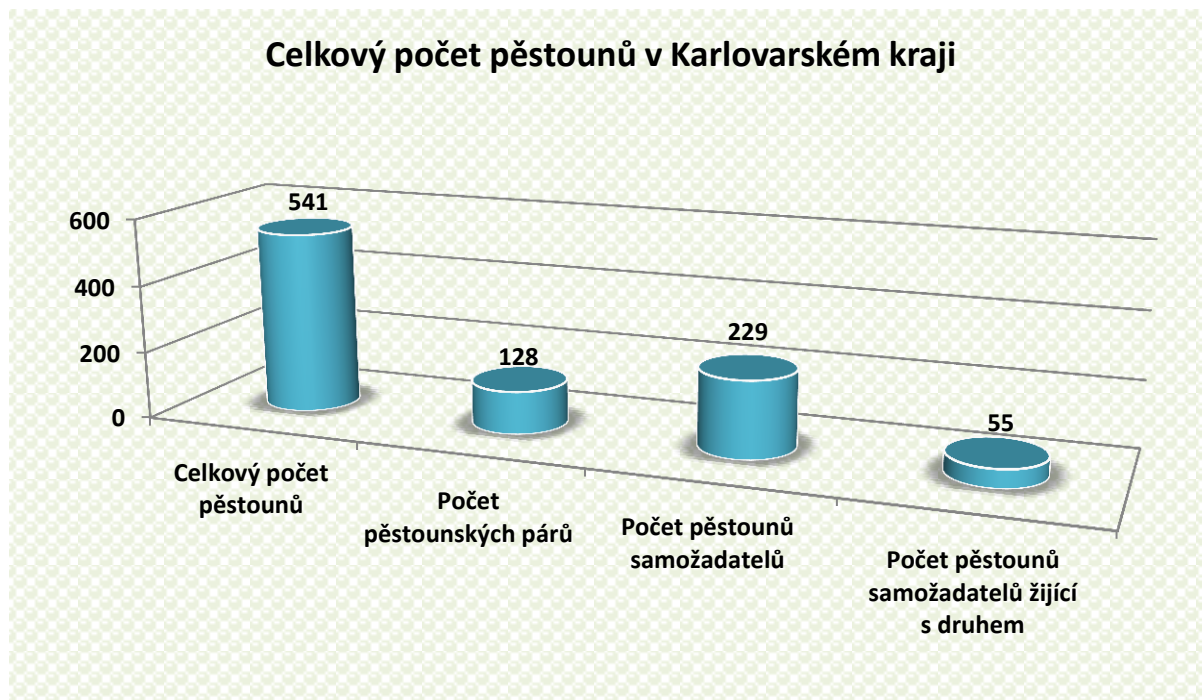
¹⁸ Klusáček, J., Solařová, H., Neubauerová, N. *Pomáháme dětem. Nabízíme řešení*. Praha: LUMOS, 2014. str. 13-15.

Graf 22 Počet pěstounských rodin



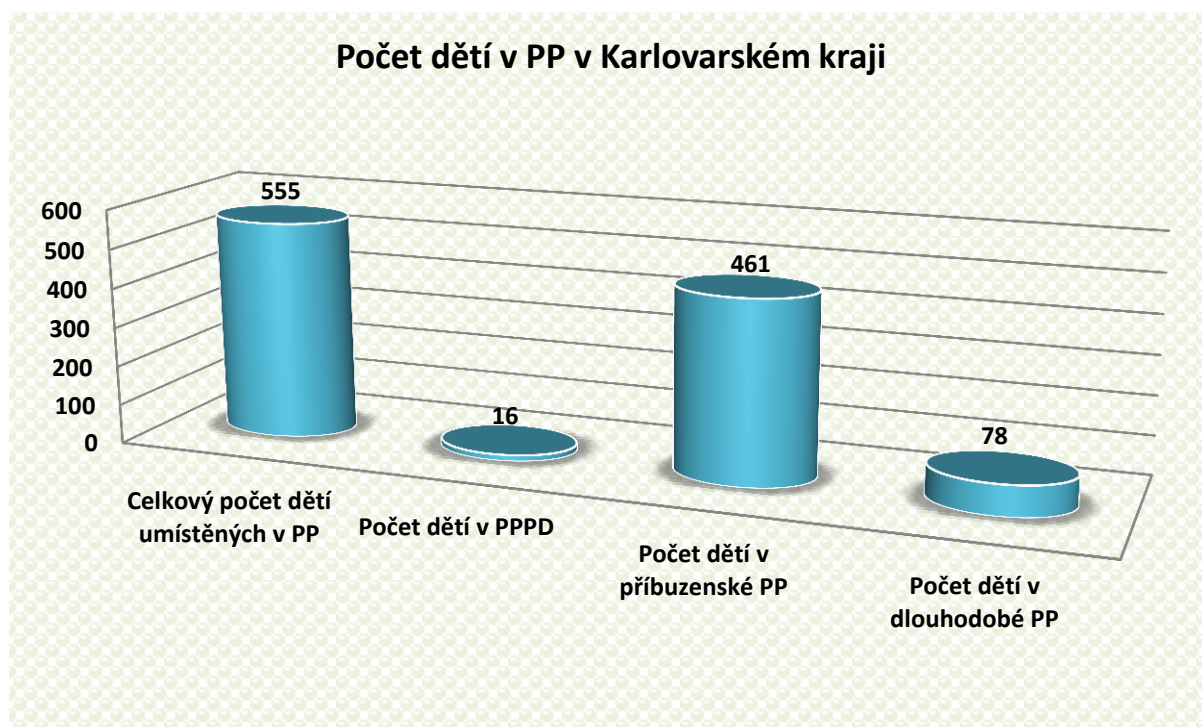
Celkový počet pěstounů v Karlovarském kraji k datu 31.07.2015 je znázorněn níže v grafu 23. Z celkového počtu 541 pěstounů je 229 pěstounů samožadatelů/samožadatelek, 55 pěstounů samožadatelů žijících s druhem/družkou a 128 manželských pěstounských párů.

Graf 23 Celkový počet pěstounů



Počet dětí umístěných v pěstounské péči demonstruje graf 24. V Karlovarském kraji bylo k 31.07.2015 do pěstounské péče umístěno celkem 555 dětí. V pěstounské péči na přechodnou dobu bylo v Karlovarském kraji umístěno 16 dětí, do příbuzenské pěstounské péče bylo umístěno 461 dětí, což z celkového počtu 555 dětí činí 83 %, a 78 dětí bylo umístěno do pěstounské péče dlouhodobé (zprostředkované), což je pouhých 14 %.

Graf 24 Počet dětí v pěstounské péči



9 Shrnutí

Cílem zpracované analýzy bylo zmapování stavu náhradní rodinné péče v Karlovarském kraji a to primárně stavu zprostředkované pěstounské péče a dětí, které jsou umístěny v institucionální péči a pro něž se hledá náhradní rodinné prostředí. Karlovarský kraj je svými specifiky výrazně odlišný od ostatních krajů České republiky. Liší se zejména svou rozlohou, počtem obyvatel, počtem správních obvodů obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, počtem dětí umístěných v institucionální péči, počtem pěstounských rodin a také zejména vysokým počtem dětí v institucionální péči a velmi vysokým počtem dětí v příbuzenské pěstounské péči. Ve všech vyjmenovaných oblastech má Karlovarský kraj zastoupení buď na vrcholu, anebo mezi posledními příčkami, obojí pozice je ale negativní. Rozlohou je Karlovarský kraj nejmenším krajem v ČR, má nejnižší počet obyvatel – k 31.12.2014 celkově 299 293, což bylo o 139 558 obyvatel méně než u druhého nejméně zalidněného kraje Libereckého a o 1 016 006 méně než u nejlidnatějšího kraje, kraje Středočeského. Počet dětí ve věkové kategorii od 0 – 18 let věku je v Karlovarském kraji 54 728, což je opět nejméně ze všech krajů. Ovšem na přepočít 10 000 obyvatel je počet dětí 1 828 a tento je v pásmu průměru v počtu dětí na 10 000 obyvatel v ČR.

Velmi zásadní a kardinální podíl má Karlovarský kraj v počtu umístěných dětí v institucionální péči. Celkem bylo z Karlovarského kraje v institucionální péči po celé ČR k 31.12.2014 umístěno 377 dětí, což činilo 69 umístěných dětí na počet 10 000 dětí v Karlovarském kraji. K 31.07.2015 došlo k pozitivnímu, byť z hlediska matematického k nepodstatnému snížení počtu umístěných dětí, který činí 66 umístěných dětí na 10 000 dětí z celkového počtu 362 dětí v institucionální péči. V této oblasti je opět Karlovarský kraj na vrcholu, což na něj vrhá společensky negativní obraz, neboť celorepublikový průměr umístěných dětí v institucionální péči na 10 000 dětí je 40 dětí. Z uvedeného plyne, že z Karlovarského kraje bylo k 31.12.2014 v institucionální péči na 10 000 dětí umístěno o 29 dětí více, než tomu bylo v průměrném počtu umístěných dětí v rámci ČR.

Stejně zásadní a fatální stav je v oblasti zprostředkované (dlouhodobé) pěstounské péče. V této oblasti se Karlovarský kraj dlouhodobě pohybuje mezi posledními. Zásadním měřítkem pro stanovení aktuální situace náhradní rodinné péče v regionu je počet zprostředkovaných pěstounských rodin a počet dětí umístěných ve zprostředkované pěstounské péči. Zprostředkovaná pěstounská péče je v Karlovarském kraji zastoupena jen

minimálně. Celkové zastoupení zprostředkované (dlouhodobé) pěstounské péče k 31.07.2015 bylo pouhých 48 případů, tedy 48 zprostředkovaných pěstounských rodin z celkového počtu 414 pěstounských rodin, což činí 11,6 %. Dále lze také konstatovat, že k 31.07.2015 bylo v pěstounské péči v Karlovarském kraji umístěno celkem 555 dětí. Může se zdát, že tento počet dětí umístěných v pěstounské péči je uspokojivý, ovšem je také nutné dodat, že z tohoto celkového počtu je 461 dětí (83 %) v příbuzenské pěstounské péči, tedy v takové péči, kde o dítě pečuje někdo z prarodičů či jiných příbuzných. Ve zprostředkované pěstounské péči je pak pouhých 78 dětí, což činí 14 % (viz graf 24).

Zpracovaná data jednoznačně dokládají nutnost přijetí zásadních opatření a mechanismů v Karlovarském kraji, které by vedly k pozitivním změnám v oblasti zprostředkované PP. Je také důležité přihlídnout ke specifickým potřebám dětí, které jsou v evidenci Krajského úřadu Karlovarského kraje pro náhradní rodinnou péči. Specifika a charakteristika dětí umístěných v institucionální péči jsou uvedena v kapitole 4 „Analýza stavu v oblasti náhradní rodinné péče“, kde jsou stanoveny např. věkové kategorie a počty umístěných dětí, doba umístění dětí v institucionální péči, jejich zdravotní a mentální stav, etnicita, právní volnost, rodičovská odpovědnost, zájem rodičů o dítě, časté důvody umístění dítěte do institucionální péče, počet sourozeneckých skupin apod.

Z analýzy jednotlivých specifík a charakteristik např. plyne, že ve věkové skupině dětí od 12 – 15 let věku je v institucionální péči celkem umístěno 78 dětí z Karlovarského kraje, přičemž 20 dětí z tohoto počtu (cca 26 %) je umístěno v institucionální péči již 10 a více let. Tyto děti neměly nikdy šanci poznat, co znamená, žít v rodině. Neměly možnost poznat rodičovskou lásku, city, radosti a starosti, nikdy nezažily individuální péči a v podstatě jsou ve svém životě ochuzeny o prožitky spojené s rodinným životem v kruhu užšího a širšího rodinného prostředí. Jedná se o děti, které jsou zpravidla těžce umístitelné do jakékoliv formy náhradní rodinné péče, neboť v systému náhradní rodinné péče je, a pravděpodobně asi vždy bude, nedostatek pěstounů s vysokou mírou tolerance k romskému či jinému minoritnímu etniku a k dětem, které mají značný zdravotní či mentální hendikep (postižení). Z uvedeného plyne zejména nutnost a potřeba zacílení na vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny pro děti minoritního etnika a děti se zdravotním či mentálním hendikepem.

10 Kazuistika

Příklad z praxe – nezletilá Sandra se narodila rodičům minoritního etnika v roce 2000. V té době již rodiče Sandry měli i syna Daniela, Martina, Pavla a dceru Vanesu. Od roku 1999, byl nad výchovou dětí stanoven soudní dohled, neboť péče o sourozence Sandry byla v té době již nevyhovující. Matka opakovaně opouštěla domov, konzumovala ve velké míře alkohol a o děti se nestarala. Otec neprojevoval o děti zájem a páchal trestnou činnost. Rodina neustále měnila místo pobytu. Děti tak neměly stabilní rodinné prostředí, neměly zajištěné řádné podmínky pro výchovu a další oblasti uspokojování základních životních potřeb. V roce 2001, pro uvedené důvody, podal místně příslušný OSPOD návrh na nařízení předběžného opatření, na základě kterého byly děti umístěny do dětského domova. V roce 2002 byla poté soudem nařízena ústavní výchova. V současné době žije Sandra stále v dětském domově. Po dobu jejího umístění o ni, ani její sourozence, kteří jsou již zletilé, neprojevovali rodiče žádný zájem. Obdobně se i tak za uvedených 15 let pobytu v dětském domově Sandře nepodařilo zprostředkovat náhradní rodinnou péči. Z počátku byla bariérou četnost dětí v sourozenecké skupině a její etnikum, v současné době je to již její věk, neboť zájem o zprostředkování náhradní rodinné péče o náctileté děti ze strany osvojitelů či pěstounů není. Sandra celý svůj život žije v dětském domově, v instituci. V současné době se Sandra zapojuje do aktivit dětského domova, kde je motivována ke vzdělání. Je naprosto samostatná, rozlišuje správné a nesprávné jednání, zvládá sebekontrolu. Již nemá zájem o setkání s biologickou matkou, nechce, aby za ní přijel ani otec, který žije jako bezdomovec. Se žádným členem své biologické rodiny se nestýká. Sandra bude pravděpodobně v dětském domově žít do svých 18 let. Nikdy nezažila to, co zažívají běžně děti ve svých biologických rodinách. Nikdy neprošla sociální interakcí rodinného života. Nepoznala rodičovskou lásku, nepoznala rodičovský cit, neměl jí kdo předat rodičovské vzorce chování. Její rodinou je instituce (dětský domov).

Jaká je prognóza Sandry? Jaký životní příběh Sandru ještě čeká?

Bude Sandra schopna dát v budoucnu to, co nikdy nepoznala? Bude Sandra schopna se integrovat do společenského života, života rodinného, plného radostí a starostí? Jak ovlivní rodina Sandry, rodina zvaná „institucionální péče“ její chování a prožívání?

Výše uvedený příklad z praxe je jeden z mnoha příběhů psaných samotným životem. Osobní a citlivé údaje jsou v uvedené kazuistice změněny s ohledem na ustanovení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

Bohužel dnes je z celého Karlovarského kraje 362 dětí umístěno v institucionální péči s podobným a mnohdy ještě horším příběhem. Oblast pěstounské péče, která by zajisté mohla změnit osudy těchto dětí bez rozdílu jejich etnicity, anebo zdravotního či mentálního postižení, je ve stavu nouze. Je nutné v této oblasti přijmout řadu nezbytných opatření, která povedou ke změně stavu pěstounské péče, povedou k rozšíření obecného povědomí většinové společnosti o formách náhradní rodinné péče, povedou k vyhledání osob vhodných stát se pěstouny s možností přijetí dětí do své péče. Kromě samotné prevence a možnosti předcházení negativních společenských jevů směřujících k odebírání dětí z rodin a jejich umístování do institucionální péče, je dlouhodobá pěstounská péče jedna z možností, jak snížit počet dětí v institucionální péči.

Achillovou patou v této oblasti je zapojení všech kompetentních státních i nestátních organizací, institucí a jejich maximální spolupráce a propojení, včetně nutnosti nastavení jednotných pravidel formou zákonných norem a filozofie pro pochopení jednotné myšlenky v potřebě pomoci dětem z institucionální péče.

11 Navrhovaná opatření

Na základě skutečností uvedených v analytické části jsou pro oblast náhradní rodinné péče níže navržena opatření, která by měla v Karlovarském kraji vést ke změně stavu pěstounské péče, k rozšíření obecného povědomí většinové společnosti o jejich formách, a v neposlední řadě primárně k vyhledání osob vhodných stát se pěstouny

1. Realizování cílené kampaně na úrovni kraje v oblasti náhradní rodinné péče – pěstounské péče

Kampaň by měla být primárně zaměřena na vyhledávání osob vhodných stát se v Karlovarském kraji pěstouny. Do uvedené kampaně by měla být zapojena široká paleta odborníků, zejména z oblasti sociálně-právní ochrany, z oboru psychologie, pedagogiky, z oblasti školství, zdravotnictví, pověřených osob, poskytovatelů sociálních služeb, zaměstnanců krajského úřadu a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností apod. Odborníci pro oblast náhradní rodinné péče by měli řešit otázky spojené s vyhledáváním osob vhodných stát se pěstouny, s veřejnou prezentací a zejména medializací pěstounské péče, jakož i ostatních forem náhradní rodinné péče, s organizováním odborných seminářů a kurzů s uvedenou problematikou apod. Kampaň pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny by měla být cílená konkrétně. Měla by být vydefinována věková kategorie dětí, kterým se primárně bude zprostředkovávat pěstounská péče. Měly by být definovány potřeby a specifika těchto dětí, a definovány charakteristické vlastnosti a schopnosti osob vhodných stát se pěstouny. Pravidelně v určitých intervalech by měla být vyhodnocována situace v oblasti pěstounské péče a aktualizována statistická data pro hmatatelnou argumentaci potřeb v této oblasti.

2. Vytvoření pracovní skupiny odborníků z oblasti sociálně-právní ochrany, zejména z oboru psychologie, pedagogiky, zástupce pověřených osob, poskytovatelů sociálních služeb, škol, školských zařízení apod.

Pracovní skupina by měla řešit konkrétní problematiku dlouhodobé (zprostředkované) pěstounské péče s cílem vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny v Karlovarském kraji. Měla by přijímat opatření směřující k naplňování konkrétních kroků, pravidelně se scházet, projednávat přijatá a plněná opatření, vyhodnocovat efektivnost jednotlivých dílčích úkolů zaměřených na splnění konkrétně stanovených cílů apod.

3. Stanovení koordinátora(ů) celé kampaně pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny

Koordinátor kampaně by měl být zároveň členem pracovní skupiny, která danou problematiku bude řešit na krajské úrovni. Měl by být klíčovou osobou v procesu realizace kampaně. Za plnění úkolů, organizaci a koordinaci by měl být náležitě finančně ohodnocen. Koordinátorovi kampaně by měl být stanoven částečný pracovní úvazek, který bude pokrývat činnosti spojené s realizací kampaně nebo by měl být např. jednorázově v každém kvartálu finančně ohodnocen, a tím maximálně motivován. Koordinátor by měl spolupracovat s dalšími odborníky z oblasti sociálně-právní ochrany, koordinovat na krajské úrovni jednotlivé dílčí kroky zacílené na vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny, být v pravidelném kontaktu s určenými zaměstnanci jednotlivých obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, kteří jsou v jejich místní příslušnosti určeni pro plnění těchto úkolů. Měl by synchronizovat jednotlivé aktivity dle předem stanoveného akčního plánu tak, aby se nekumulovaly pouze v určitém období, ale aby byly rovnoměrně rozvrženy po dobu celého kalendářního roku.

4. Stanovení způsobu, termínů a celého aktu zahájení kampaně

Způsob oficiálního zahájení kampaně pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny by měl být předem projednán v rámci vytvořené pracovní skupiny. Měly by být navrženy konkrétní kroky směřující k efektivnímu zahájení kampaně, která povede k široké informovanosti o dané problematice napříč celým Karlovarským krajem. Zahájení kampaně by mělo být zveřejněno v regionálním či celostátním zpravodajském vysílání, v denním tisku, na webových stránkách pověřených osob, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, krajského úřadu, na sociálních sítích, vyvěšením letáků o zahájení kampaně v jednotlivých obcích apod. Široká veřejnost napříč celým Karlovarským krajem by měla být informována o termínu zahájení kampaně a možnosti se zahajovacího aktu zúčastnit. Celá kampaň by měla být prezentována osobnostmi ze sociální oblasti, politické sféry Karlovarského kraje, odborníkem z oblasti pověřených osob, případně odborným zaměstnancem z odboru sociálních věcí oddělení sociálně-právní ochrany Krajského úřadu Karlovarského kraje a v neposlední řadě také dlouhodobými pěstouny, kteří již mají v pěstounské péči nezletilé děti. Zahájení kampaně by mohla provázet interaktivní či jiná forma výstavy o pěstounské péči.

5. Pravidelné medializování kampaně pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny

Obdobně tak, jak by mělo být medializováno zahájení kampaně, by měla být po celou dobu jejího trvání medializována celá kampaň. Je nutné využívat silných mediálních prostředků k prezentaci, jako již výše zmíněné TV vysílání, rádio vysílání, zveřejňování informací v denním tisku, na webových stránkách pro pěstounskou péči, na sociálních sítích apod. V regionálním rádiu zprostředkovat vysílání live debaty o pěstounské péči, o nutnosti vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny, o potřebě pomoci dětem z institucionální péče tak, aby mohly vyrůstat v náhradní rodině apod. Do live přenosů zapojit pěstouny s jejich příběhy, osobnosti z politické sféry, odborníky nestátních organizací z oblasti sociálně-právní ochrany dětí, apod.

6. Vedení a aktualizace databáze a spisové dokumentace dětí umístěných v institucionální péči

Maximální pozornost je nutné zaměřit na vytvoření a vedení databáze dětí, které jsou umístěny v institucionální péči. Databáze by měla obsahovat širokou paletu informací a údajů o nich, jejich specifických potřebách o sociálním prostředí apod. Měla by být vedena centralizovaně, tedy Krajským úřadem Karlovarského kraje, s maximálním poskytováním všech relevantních údajů a informací od orgánů sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Spisová dokumentace by měla být na základě situace dětí umístěných v institucionální péči pravidelně průběžně aktualizována a doplňována o skutečnosti rozhodné pro posílení funkcí rodiny a k vyhodnocení, zdali stále trvají důvody, pro které je dítě umístěno v institucionální péči.

7. Webové zveřejnění příběhů dětí, kterým se má vyhledávat pěstounská péče

Na krajských webových stránkách www.pestounskapecevkcz pro pěstounskou péči s ohledem na zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, prezentovat příběhy (kazuistiky) dětí, které jsou umístěny v institucionální péči a kterým se vyhledává náhradní rodina ve formě pěstounské péče. Údaje o dětech by měly být redukovány tak, aby z uvedených příběhů nebylo možné identifikovat konkrétní dítě. Příběhy dětí by měly být poutavé, pravdivé a měly by vést k oslovení osob vhodných stát se pěstouny v Karlovarském kraji.

8. Vytvoření informačního balíčku s jednotnými informacemi pro zájemce o pěstounskou péči

Vytvoření informačního balíčku s jednotnými informacemi pro potenciální zájemce o zařazení do evidence pěstounské péče by mělo být jednou z klíčových priorit. Informační balíček by měl poskytovat ucelené a jednotné informace o kompletní pěstounské péči, procesu zprostředkování, financování, vzdělávání apod. Měl by být distribuován na všechna místa, kde je potenciální možnost, že se o tyto informace bude zajímat budoucí pěstoun. Jedná se tedy o pověřené osoby, obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajský úřad a také by měly být tyto informační balíčky k dispozici na veřejných místech (nemocnice, školy, státní instituce, neziskové organizace apod.)

9. Nastavení jednotného postupu při prvokontaktu s potenciálním žadatelem o pěstounskou péči

První kontakt potenciálního žadatele o pěstounskou péči u pověřené osoby, či obecního úřadu obce s rozšířenou působností, je klíčový pro jeho budoucí rozhodnutí. Z uvedeného důvodu by měl být pro všechny subjekty, které mohou a mají povinnost dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí vyhledávat osoby vhodné stát se pěstouny, nastaven jednotný postup poskytování informací a to právě s ohledem na vytvořený informační balíček. Prvotní informace by měly být jednotné, srozumitelné, čitelné a pro každého pochopitelné. Předávání těchto prvotních informací by měl koordinovat zaměstnanec jednotlivých subjektů, který je pověřen ke spolupráci s krajským koordinátorem pro uvedenou kampaň. Uvedení pověřenci zaměstnanci by měli být proškoleni v systému jednotného postupu předávání informací. Měli by pořádat pravidelná setkávání, v rámci kterých by vyhodnocovali poznatky této činnosti a na jejich základě navrhopvat pracovní skupině pro kampaň konkrétní změny, či opatření.

10. Nastavení systému zpětné vazby

Nedílnou součástí celého procesu kampaně pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny je také vytvoření nástroje pro ověřování efektivity celé kampaně. Je nutné, aby jednotlivé subjekty detailně monitorovaly průběžné výsledky kampaně, zejména počet zájemců o samotné informace k pěstounské péči a následně počet faktických zájemců, kteří zahájili proces zařazení do evidence apod. Z každého prvokontaktu potenciálního žadatele o pěstounskou péči u obecních úřadů obcí s rozšířenou působností či pověřených osob by

měla být konkrétní zpětná vazba, která by vedla k dalšímu analyzování získaných dat. Systém zpětné vazby by měl být nastaven jednotně a měl by se centralizovat na jedno pracoviště, kde bude docházet k následnému vyhodnocování získaných dat. Uvedeným pracovištěm by v tomto případě měl být Krajský úřad Karlovarského kraje a konkrétním pracovníkem by měl být určený koordinátor celé kampaně. Data by se měla získávat formou stručného elektronického dotazníkového šetření, které tímto způsobem bude k dispozici vyhodnocovateli ihned po vyplnění a odeslání. Dotazníkové šetření by mělo být stručné, ovšem efektivní. Mělo by být zaměřeno na konkrétní oblast kampaně pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny z důvodu pravidelného analyzování a případného přehodnocování taktiky pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny. Kompilát otázek v dotazníkovém šetření by měl být nastaven tak, aby zaručil výsledný efekt v oblasti nastavení procesu vyhledávání.

11. Vytvoření plánu aktivit a jeho pravidelná aktualizace

Plán aktivit je důležité zpracovávat vždy na každý kalendářní rok s ohledem na propojení aktivit jednotlivých subjektů v oblasti sociálně-právní ochrany. Aktivity realizované v rámci kampaně by měly být rovnoměrně rozloženy v průběhu kalendářního roku a neměly by se kumulovat pouze na určité časové období. Veškeré aktivity by měly být zaměřeny na podporu pěstounské péče, měly by být maximálně prezentovány a medializovány a měly by být také organizovány subjekty podílejícími se na krajské kampani. Akční plán aktivit by měl být přílohou strategického dokumentu kampaně pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny a měl by být každoročně po celou dobu kampaně aktualizován a zveřejňován na webových stránkách Krajského úřadu, stránkách pověřených osob, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, stránkách na podporu pěstounské péče a sociálních sítí. O akčním plánu aktivit v oblasti pěstounské péče by měla být informovaná široká veřejnost prostřednictvím již z výše uvedených a dostupných zdrojů.

12. Stanovení finančního rozpočtu kampaně pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny (vždy na kalendářní rok)

Je nutné vyčlenit z rozpočtu Karlovarského kraje prostředky na aktivity spojené s podporou a rozvojem náhradní rodinné péče. Stanovení finančního rozpočtu by mělo být prováděno každý kalendářní rok na rok následující s ohledem na přípravu jednotlivých aktivit, financování mediálních činností dle mediálního plánu, výrobu propagačních předmětů (letáků, brožur, psacích potřeb, promo-pultů, bannerů apod.), výrobu potisků s logem

kampaně, realizaci aktivit na základě schváleného akčního plánu. Finanční rozpočet kampaně na kalendářní rok bude po jeho schválení vždy součástí tohoto dokumentu formou přílohy č. 2.

13. Optimalizace systému odborného posuzování a zařazování žadatelů do evidence

Vzhledem k tomu, že v souvislosti s kampaní pro vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny lze očekávat nárůst počtu žadatelů o pěstounskou péči, bude nutné analyzovat a transformovat systém zařazování žadatelů do evidence krajského úřadu a to na všech úrovních. Proces zařazování žadatelů do evidence krajského úřadu začíná podáním žádosti na příslušným OSPOD. Po doplnění všech potřebných dokumentů je kopie dokumentace zasílána krajskému úřadu, kde řízení o zařazení žadatelů do evidence pokračuje psychologickým vyšetřením žadatelů, prozkoumáním jejich zdravotního stavu, zařazením do přípravy fyzických osob vhodných stát se pěstouny a dále vrcholí odborným posouzením žadatelů, jehož výsledkem je doporučení k zařazení žadatelů či k zamítnutí žádosti.

Na úrovni příslušných OSPOD je důležité ujednotit praxi přijímání žádostí, včetně jednotného přístupu, a předání jednotných informací všem potencionálním žadatelům už při prvním kontaktu.

Na úrovni krajského úřadu je důležité vyhodnotit průběh procesu odborného posuzování s ohledem na případný nárůst počtu zájemců o zprostředkovanou NRP, a v návaznosti na to přijmout adekvátní opatření. Zároveň je třeba zvážit, zda je počet příprav fyzických osob vhodných stát se pěstouny v průběhu kalendářního roku dostatečný. Pokud by v závěru tohoto hodnocení byl výsledek negativní, je nutné navýšit počet příprav.

Definice pojmů

- **Analýza**

Rozbor, rozklad celku na části. Analýza je všeobecná metoda zkoumání jednotlivých složek a vlastností z určitého zkoumaného celku. Analýza stavu v oblasti náhradní rodinné péče zkoumá jednotlivé oblasti a faktický stav náhradní rodinné péče.

- **Asociální porucha chování**

Je porucha chování, která se projevuje nerespektováním a porušováním společensky uznávaných norem chování, tedy platných sociálních norem. Jedinec bývá emočně nezralý, egocentrický, labilní, často reaguje neadekvátně na přirozené podněty, je afektivní, vzrušivý, podrážděný apod.

- **Abúsus**

Velmi časté nadměrné užívání, zneužívání, nadužívání, návykových látek vyvolávající závislostní chování. Zpravidla se jedná o užívání alkoholu, drog, cigaret, léčiv apod.

- **Bio-psycho-sociální oblast člověka**

Chápání člověka v celé jeho šíři. Jedná se o člověka jako jednotku biologickou, psychologickou a sociální. Části biologické, psychologické a sociální se navzájem prolínají, ovlivňují a jsou na sobě závislé.

- **Diverzifikace**

Rozčleňování, roztrídění, rozlišování, rozrůžňování.

- **Etnicita**

Vyjadřuje formu žádoucích i nežádoucích kulturních hodnot, norem a životního stylu, jež identifikují a odlišují členy určité skupiny osob od jiných lidí.

- **Etopedie**

Věda o výchově a vzdělávání osob s poruchami emocí a zejména chování. Řeší otázky spojené s výchovou a vzděláváním dětí, které mají problémové chování a poruchy emocí.

- **Institucionální péče**

Péče o dítě umístěné v určité instituci, která nahrazuje péči v přirozeném rodinném prostředí. Institucionální péče probíhá např. v dětských domovech, v dětských domovech pro děti do tří let věku, ve výchovných ústavech, v domovech pro osoby se zdravotním postižením, apod. Vychovávající rodiče nahrazují ve výchovné instituci její zaměstnanci (vychovatelé, tzv. tety, pedagogové, zdravotničtí pracovníci apod.)

- **Kardiologie**

Lékařský obor, který se zabývá diagnostikou a léčbou cévních a srdečních onemocnění.

- **Majoritní**

V sociální oblasti vyjadřující termín většinové společnosti, tedy společnosti, která má nejpočetnější zastoupení. Např. v národnostní otázce v České republice jsou majoritní, nejpočetnější skupinou obyvatel Češi.

- **Minoritní**

V sociální oblasti vyjadřující termín menšinové společnosti, tedy společnosti, která má nejméně početnější zastoupení. Např. v národnostní otázce v České republice se do minoritní, nejméně početnější skupiny obyvatel řadí např. Slováci, Romové, Ukrajinci, Vietnamci apod.

- **Náhradní rodinná péče**

Rodinná péče probíhající v náhradní rodině, která je poskytována dětem, které nejsou z různých sociálních, výchovných či jiných závažných důvodů vychovávány ve vlastní rodině. Dětem tak dává možnost výchovy v náhradní rodině, tedy přirozeném rodinném prostředí, před výchovou v ústavním zařízení, které má na bio-psycho-sociální oblast dítěte negativní vliv.

- **Neurologie**

Lékařský obor řešící otázky spojené s poruchami nervové soustavy.

- **Oftalmopedie**

Věda o výchově a vzdělávání osob se zrakovým postižením. Řeší patologické otázky zrakového ústrojí a definuje vady zraku. Je také disciplínou speciální pedagogiky, která pomáhá handicapovaným lidem překonat jejich zrakový handicap.

- **Obecní úřad obce s rozšířenou působností**

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností (tzv. obce III. stupně) jsou mezičlánkem přenesené působnosti samosprávy mezi krajskými úřady a obecními úřady. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností mají oproti ostatním obecním úřadům některé oblasti působnosti navíc, a to nejen pro svůj vlastní, základní správní obvod, ale zpravidla i pro další obce v okolí.

- **Ochranná výchova**

Ochranná výchova je soudem ukládána nezletilým (ve věku od 3 – 18 let) jako forma ochranného opatření v jejich trestní věci. Ochranná výchova se ukládá tehdy, když je mladistvý uznán soudem vinným v trestní věci. Uložení ochranné výchovy mladistvému znamená umístění nezletilce do výchovného zařízení s přísnějším režimem. Ochranná výchova je vykonávána ve speciálních školských zařízeních. Soud může také ochranou výchovu prodloužit nezletilci do 19 let věku.

- **Organizace LUMOS**

Organizace Lumos působí v České republice od roku 2008. Jejím primárním cílem jsou činnosti spojené s pomocí vládním a místním úřadům se zavedením národního akčního plánu pro transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti, který byl schválen vládou ČR v roce 2009. Lumos se zaměřuje především na prevenci přijímání nových dětí do institucionální péče a podporuje úřady při rozvoji komunitních služeb pro rodiny a při rozvoji náhradní rodinné péče.

- **Pěstounská péče**

Jedna z forem náhradní rodinné péče. O dítě je pečováno v rodinném prostředí náhradních rodičů, tzv. pěstounů, kteří plní roli rodičů. Pěstounská péče se dále rozlišuje na péči zprostředkovanou (dlouhodobou), příbuzenskou a péči na přechodnou dobu. Nahrazuje péči institucionální a péči biologických rodičů, kteří se ze závažných sociálních, ekonomických, zdravotních, výchovných, sociálně-patologických apod., nemůžou nebo nemohli o dítě starat. Pěstounská péče je koncipována zejména jako stabilní prvek náhradní výchovy a má podporovat styk dítěte s biologickou rodinou s možným návratem zpět do rodinného prostředí. Pěstounská péče je státem kontrolována a řízena a z jeho strany také výrazně hmotně (finančně) podporována.

- **Pěstounská péče na přechodnou dobu**

Pěstounská péče, která na základě rozhodnutí soudu může trvat nejdéle jeden rok. V případě této formy náhradní rodinné péče by měl být vždy předpoklad, že dítě se vrátí zpět do biologické rodiny anebo bude umístěno do dlouhodobé či příbuzenské pěstounské péče, nebo bude osvojeno (adoptováno).

- **Pěstounská péče příbuzenská**

Upřednostňovaná forma náhradní rodinné péče příbuznými dítěte, kteří dítě mohou vychovávat. Výhodou je, že v příbuzenské pěstounské péči nedochází k přetrhání rodinných vazeb dítěte s užší či širší biologickou rodinou. Dítě zpravidla nejčastěji v pěstounské péči příbuzenské vychovávají rodiče rodičů, nebo sourozenci rodičů dítěte.

- **Romofobie**

Termín označující všeobecný strach, odpor, nepřátelství, nedůvěru, nenávisť k lidem patřící k romskému etniku. Romové jsou na území České republiky často označováni jako cikáni a z uvedeného důvodu také v roce 2009 vznikl další diskriminující termín anticikanismus, který demonstruje neskryté protiromské postoje.

- **Samoživitel**

Osoba žijící bez partnera (druha, manžela), která zajišťuje péči a výchovu dítěte.

- **Sociální nouze**

Je situace člověka, rodiny, která není schopna zabezpečit základní životní potřeby pro své členy. Jedná se o životní potřeby vyjadřující bydlení, stravu, hygienu, zdravotní péči, ošacení, výchovu, péči, bezpečí apod.

- **Sociální patologie**

Sociální patologií se označují určité druhy jevů a chování, které nejsou v souladu se společenskými a právními normami. Jedná se o chování, které je projevem určité odchylky od společensky přijatelných norem. Jedná se např. o prostituci, vandalství, alkoholismus, gamblerství, násilné chování, závislostní chování, bezdomovectví, šikana, týrání, zanedbávání apod.

12 Seznam použité literatury a dalších zdrojů

1. Bittner, P.; Havigerová, J.; Janišová, I.; Langhansová, H. *Děti z ústavů!*. Liga lidských práv. 2007. 76 s. ISBN 978-80-903773-3-576
2. Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K., Zárasová, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. 912 s. ISBN 978-80-7478-727-0
3. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. *Sbírka zákonů České republiky*. Česká republika.
4. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. *Sbírka zákonů České republiky*. Česká republika.
5. Klusáček, J., Solařová, H., Neubauerová, N. *Pomáháme dětem. Nabízíme řešení*. Praha: LUMOS, 2014. 22 s.
6. https://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=DEM0050PU_KR&vo=tabulka&kapitola_id=19
7. https://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=DEM0050PU_KR&vo=tabulka&kapitola_id=19
8. <http://www.mpsv.cz/cs/7260>
9. <http://www.kr-karlovarsky.cz/krajsky-urad/cinnosti/Documents/Priloha3-standard-3aFV.docx>
10. http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf
11. <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Model počtu pěstounů pro děti aktuálně v ústavní péči z Karlovarského kraje 57

Seznam obrázků

Obrázek 1 Územní členění obecních úřadů obcí s rozšířenou působností

18

Seznam grafů

Graf 1 Počet dětí v institucionální péči v České republice	14
Graf 2 Počet dětí v jednotlivých krajích ČR	15
Graf 3 Počet dětí v jednotlivých krajích ČR ve věku 0 – 18 let na 10 000 obyvatel v kraji	15
Graf 4 Celkový počet dětí a počet umístěných dětí na 10 000 dětí v ČR a z Karlovarského kraje	17
Graf 5 Celkový počet dětí a počet umístěných dětí na 10 000 dětí z Karlovarského kraje	17
Graf 6 Počet dětí v evidenci dle místní příslušnosti ORP	19
Graf 7 Celkový počet dětí v evidenci Krajského úřadu Karlovarského kraje dle pohlaví	19
Graf 8 Věkové skupiny dětí	20
Graf 9 Délka pobytu dětí do 5 let věku v institucionální péči a pěstounské péči na přechodnou dobu	21
Graf 10 Délka pobytu dětí v institucionální péči od 6 do 11 let věku	21
Graf 11 Délka pobytu dětí v institucionální péči od 12 do 15 let věku	22
Graf 12 Délka pobytu dětí v institucionální péči od 16 do 18 let věku	22
Graf 13 Etnické skupiny	24
Graf 14 Zdravotní a psychický stav umístěných dětí	26
Graf 15 Počet sourozeneckých skupin	27
Graf 16 Právní volnost	28
Graf 17 Právní volnost dětí věkové skupiny 0 – 5 let	28
Graf 18 Rodičovská odpovědnost	29
Graf 19 Spolupráce rodin se soc. aktivizační službou	29
Graf 20 Důvody umístění dětí do institucionální péče	30
Graf 21 Názor rodičů na návrat dětí zpět do rodinného prostředí	32
Graf 22 Počet pěstounských rodin	34

Graf 23 Celkový počet pěstounů 34

Graf 24 Počet dětí v pěstounské péči 35

Seznam zkratek

- ADHD – porucha pozornosti s hyperaktivitou
ČR – Česká republika
DD – dětský domov
KK – Karlovarský kraj
NNO – nestátní neziskové organizace
NRP – náhradní rodinná péče
Om – ochrana mládeže
o.p.s – obecně prospěšná společnost
ORP – obec s rozšířenou působností
o.s. – občanské sdružení
OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí
OV – ochranná výchova
PP – pěstounská péče
PPPD – pěstounská péče na přechodnou dobu
SAS – sociálně aktivizační služba
SVP – středisko výchovné péče
ÚV – ústavní výchova
ZDVOP – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
z.ú. – zapsaný ústav

Příloha č. 1

Model počtu pěstounů pro děti aktuálně v ústavní péči z Karlovarského kraje

Lumos na základě dat z databáze Karlovarského kraje.



Pomáháme dětem. Nabízíme řešení.

Kontakt: jan.klusacek@wearelumos.org

1 Postup modelování

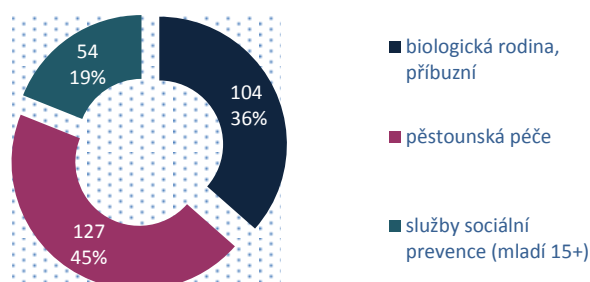
Na počátku října 2015 měl Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje v databázi celkem 285 dětí, které jsou aktuálně v zařízeních ústavní výchovy nebo pěstounské péči na přechodnou dobu. Postup tvorby modelu počtu dlouhodobých pěstounů, které je třeba vyhledat pro děti aktuálně v databázi Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje, byl následující:

1. Nejprve jsme oddělily děti, s jejichž rodinami pracuje SAS (sociálně aktivizační služba) na jejich návratu do rodiny. U všech těchto dětí (bylo jich 23) jsme předpokládali, že se vrátí do své rodiny, a tudíž se pro ně nebudou vyhledávat dlouhodobí pěstouni.
2. Naopak u všech právně volných dětí a těch, u kterých nemá rodičovskou odpovědnost ani matka ani otec (bylo jich 67), jsme předpokládali, že nedojde k návratu dítěte do rodiny, a tudíž potřebují dlouhodobou pěstounskou péči nebo umístění mimo rodinu.
3. U zbývajících 195 dětí jsme určovali, zda je v jejich případě pravděpodobný návrat do rodiny, nebo je bude třeba nadále umístit mimo rodinu na základě kombinace řady faktorů:
 - a. zda jsou doma nějací sourozenci (v péči rodičů) – pokud ano, předpokládali jsme se, že se šance na návrat zvyšuje (pokud jsou rodiče schopni pečovat o sourozence, je vyšší šance, že i dítě aktuálně mimo rodinu se do ní může vrátit),
 - b. jaký je zájem rodičů o dítě - názor rodičů na návrat dítěte, četnost návštěv rodičů v zařízení a dítěte doma,
 - c. zda bylo důvodem umístění týrání, domácí násilí či jiné ohrožující jevy – pokud ano, předpokládali jsme, že se tím šance na návrat do rodiny snižuje.
4. Ukázalo se, že šance na návrat do rodiny je u 81 dětí z těchto 195 dětí a 114 dětí bude pravděpodobně nadále potřebovat umístění mimo rodinu. Celkem tedy spolu s 67 dětmi právně volnými (viz bod 2), je třeba umístit mimo rodinu 181 dětí. Avšak ne u všech těchto 181 dětí je realistické, že se podaří vyhledat pěstouny před jejich zletilostí. U 54 dětí starších 15 let jsme předpokládali, že se již pro ně pěstouny před jejich zletilostí vyhledat nepodaří a v jejich případě je účelnější zaměřit pozornost a sociální práci na služby sociální prevence, např. v oblasti zajištění pobytových služeb pro osoby do 26 let věku (na cestě k samostatnosti).

2 Počty pěstounů, pro děti aktuálně v databázi

Celkem by tedy mohlo být do dlouhodobé pěstounské péče umístěno **127** (z 285) **děti** aktuálně v databázi Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje.

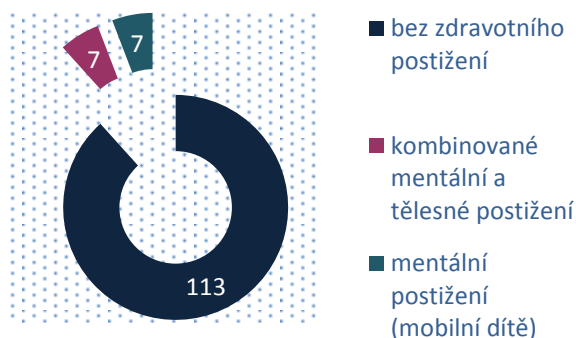
Alternativní umístění vůči současnému umístění



Celkem 14 z těchto 127 dětí má zdravotní postižení, tudíž je třeba vyhledat **14 pěstounů specializujících se na péči o děti se zdravotním postižením**, přičemž v případě 7 pěstounů by mělo jít o pěstouny, kteří jsou schopní pečovat o dítě s kombinovaným postižením.

Pokud jde o zbývajících 113 dětí, pro které je třeba vyhledat pěstouny, počty dětí podle velikosti sourozenecké skupiny byly následující:

Zdravotní postižení dětí v pěstounské péči



Děti bez postižení podle velikosti sourozenecké skupiny

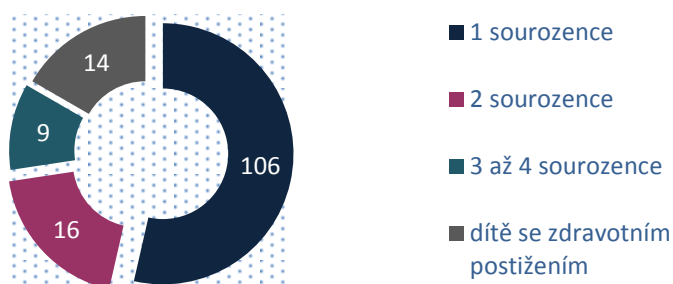
		Počet dětí	Počet pěstounů
Počet sourozenců ve skupině	1 sourozenec	45	45
	2 sourozenci	33	16
	3 až 4 sourozenci	28	9
Celkem		106	70

Jak je vidět z tabulky, celkem je třeba pro 106 dětí vyhledat 70 pěstounů, z toho 45 pěstounů, kteří přijmou jedno dítě, 16 pěstounů schopných přijmout 2 děti a 9 pěstounů schopných přijmout 3 až 4 děti.

3 Shrnutí – počty pěstounů pro děti aktuálně v databázi

Pokud shrneme výše uvedené, celkem je třeba pro děti aktuálně v databázi Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje vyhledat **84 dlouhodobých pěstounů**. Z toho přibližně polovina jsou pěstouni přijímající jedno dítě bez zdravotního postižení, zbytek pěstouni, kteří by měli být schopni přijmout sourozeneckou skupinu, nebo dítě se zdravotním postižením.

Počty potřebných PĚSTOUNŮ podle dětí, které by měli být schopní přijmout



4 Počty pěstounů, které je třeba každoročně vyhledávat pro to, aby se zabránilo přijímání dětí do dětských domovů

Kromě pěstounů pro děti aktuálně v zařízeních je taktéž třeba vyhledat pěstouny pro děti, které se každoročně dostávají do ústavní péče. Neboť máme data o počtech dětí každoročně přijímaných do kojeneckého ústavu a ZDVOP v Karlovarském kraji pouze na základě rozhodnutí soudu. Počty dětí umístěných na základě dohody s rodiči se nenevidují. Proto níže modelujeme pouze počty pěstounů pro zabránění přijímání do dětských domovů, za které máme data. Počty ročně přijímaných dětí do dětských domovů v Karlovarském kraji byly následující:



Vzhledem k tomu, že průměrné přijetí za poslední 3 roky (2012 až 2014) bylo 52 dětí ročně, budeme modelovat počty pěstounů potřebných pro zabránění 52 přijetí.

Pokud vyjdeme z toho, že charakteristiky dětí nově přijímaných budou podobné jako charakteristiky dětí aktuálně v databázi, tak podíl dětí, u kterých je možné, že by zůstaly ve svých rodinách, je kolem 40 % (cca 21 dětí) pokud by rodina dostala podporu (například formou SAS), zatímco pro zbývajících cca 60 % (cca 31 dětí) bude třeba vyhledat umístění mimo rodinu. Vzhledem k tomu, že podíl dětí přijímaných do dětských domovů ve věku nad 15 let je minimální, v roce 2014 to bylo cca 4 %, což představuje 1 dítě z 31 dětí které bude umístěné mimo rodinu, počítáme s tím, že tomuto dítěti nebudeme zprostředkovávat pěstounskou péči, viz odst. 4 kapitoly Postup modelování. Dle výše uvedeného počítáme s tím, že pro cca 60 % z 52 každoročně přijímaných dětí bude alternativou pěstounská péče.

Celkem je tedy třeba vyhledat pěstouny pro **30** dětí každoročně nově přijímaných do dětských domovů.

- z toho přibližně **3** budou děti se zdravotním postižením, pro ně je tedy třeba vyhledat 3 pěstouny specializující se na péči o děti se zdravotním postižením
- ze zbývajících **27** dětí (viz tabulka níže), budou počty podle velikosti sourozenecké skupiny následující:

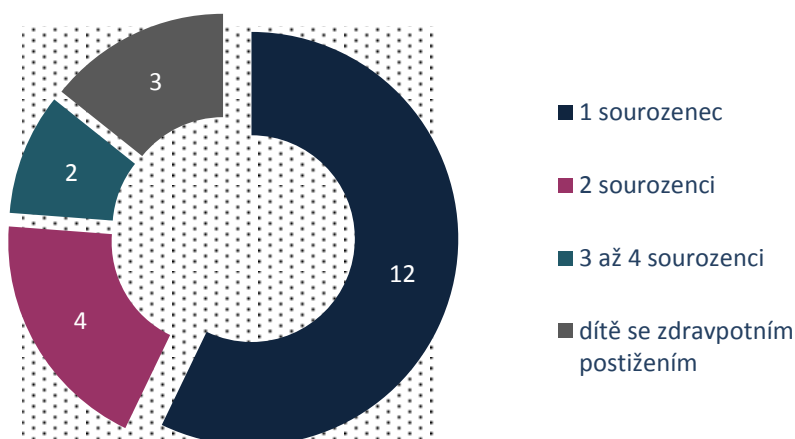
Každoročně přijímané děti do dětských domovů bez postižení podle velikosti sourozenecké skupiny

		Počet dětí	Počet pěstounů
Počet sourozenců ve skupině	1 sourozenec	12	12
	2 sourozenci	8	4
	3 až 4 sourozenci	7	2
Celkem		27	18

5 Shrnutí – počty pěstounů pro zabránění přijímání do dětských domovů

Pokud shrneme výše uvedené, z celkových 30 pěstounů, které je třeba vyhledat pro to, aby se ročně zabránilo 52 novým příjmům do DD, tvoří jednotlivé kategorie pěstounů následující část:

Počty potřebných PĚSTOUNŮ podle dětí, které by měli být schopní přijmout - pro zabránění nových příjmů do dětských domovů



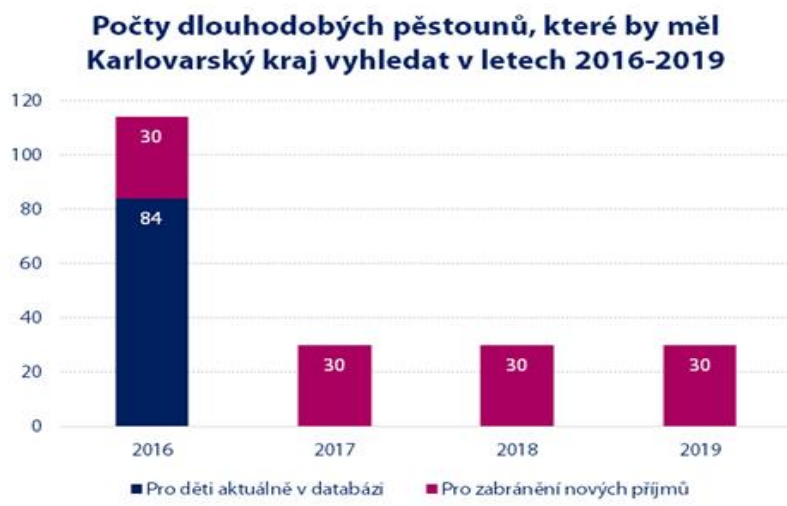
6 Závěr - celkový počet pěstounů, které je třeba vyhledat v letech 2016 až 2019

Z výše uvedeného je zřejmé, že je třeba vyhledat:

- 84 dlouhodobých pěstounů pro děti aktuálně umístěných v dětských domovech, DD pro děti do tří let věku, ZDVOP a v pěstounské péči na přechodnou dobu (aktuálně v databázi)
- nadto 30 pěstounů ročně, aby se zabránilo novým příjmům do dětských domovů.

Pokud jde o pěstouny potřebné pro zabránění nových příjmů do dětských domovů, vzhledem k tomu, že průměrná délka pobytu dětí v dětských domovech jsou 4 roky, předpokládáme, že těchto 30 pěstounů ročně je třeba vyhledávat po dobu 4 let a poté je možné, že budou potřeby kraje na nějakou dobu naplněny.¹⁹ V každém případě, na základě dostupných dat modelujeme, že celkové počty pěstounů, které je třeba vyhledat v letech 2016 až 2019 následující:

¹⁹ Ovšem je třeba počítat s tím, že pěstouni mohou zvládnout pouze několik (např. dva) čtyřletých cyklů pobytů dětí, proto bude třeba opět vyhledávat nové pěstouny, kteří nahradí ty, kteří s pěstounstvím skončili.



Ovšem je třeba mít na paměti, že **počet potřebných pěstounů bude jistě vyšší** z následujících důvodů:

- **v databázi je aktuálně jen menší část z dětí v DD pro děti do tří let věku a ZDVOP**, protože větší část z těchto dětí je umístěna v těchto zařízeních na základě smlouvy s rodiči, aniž by se dostala do systému SPOD
- protože nemáme k dispozici data o ročních příjmech do DD pro děti do tří let věku a ZDVOP, modelovali jsme pouze počty pěstounů potřebných pro zabránění příjmů do dětských domovů - v případě těchto dětí je nicméně alternativou spíše pěstounská péče na přechodnou dobu, než dlouhodobá pěstounská péče, proto **nemůžeme z namodelovaných počtů získat představu o počtech potřebných pěstounů na přechodnou dobu, ale můžeme z nich získat představu o potřebném počtu dlouhodobých pěstounů**